

Matijević, Magdalena

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:163809>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-14**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**EKONOMSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE U SPLITU**

ZAVRŠNI RAD:

**PODUZETNIČKI EKOSUSTAV REPUBLIKE
HRVATSKE**

Mentor:

Prof. dr. sc. Zlatan Reić

Student:

Magdalena Matijević

1147161

Split, Rujan 2019.

SADRŽAJ:

1.	UVOD	4
1.1.	Problem i predmet istraživanja	4
1.2.	Svrha i cilj istraživanja	4
1.3.	Metode istraživanja.....	4
1.4.	Struktura završnog rada	4
2.	PODUZETNIŠTVO	5
2.1.	Pojam poduzetništva	5
2.1.1.	<i>Poduzetnički ekosustav.....</i>	<i>5</i>
2.2.	Povijest poduzetništva.....	6
2.3.	Značaj poduzetništva	8
2.3.1.	<i>Gospodarska uloga poduzetništva</i>	<i>8</i>
2.3.2.	<i>Društvena uloga poduzetništva</i>	<i>9</i>
3.	PODUZETNIŠTVO U HRVATSKOJ	10
3.1.	Kratko o tranziciji u Hrvatskoj	10
3.2.	Regionalna raspodjela poduzeća.....	11
3.3.	Poduzeća prema ustrojbenom obliku	12
3.3.1.	<i>Trgovačko društvo.....</i>	<i>12</i>
3.3.2.	<i>Obrt</i>	<i>13</i>
3.4.	Poslovni subjekti prema veličini	14
3.4.1.	<i>Mikro, mala i srednja poduzeća (SME)</i>	<i>15</i>
3.4.2.	<i>Small Business Act of Europe i njegova implementacija u Hrvatskoj</i>	<i>15</i>
4.	ISTRAŽIVANJA	20
4.1.	Global entrepreneurship monitor (GEM)	20
4.1.1.	<i>Entrepreneurship Context Indeks (NECI)</i>	<i>21</i>
4.1.2.	<i>Hrvatski GEM profil.....</i>	<i>22</i>
4.1.2.1.	<i>Poduzetničko ponašanje i stavovi.....</i>	<i>22</i>

4.1.2.2.	Poduzetnički okvir	29
4.2.	Istraživanje o lakoći poslovanja Svjetske banke	35
4.3.	Istraživanje o konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma.....	37
5.	ZAKLJUČAK	38
	LITERATURA	39
	POPIS SLIKA I TABLICA	42
	SAŽETAK	43
	SUMMARY	43

1. UVOD

1.1. Problem i predmet istraživanja

Poduzetnički ekosustav je sveobuhvatan i kompleksan fenomen. Dobra poduzetnička okolina omogućava generiranje gospodarskog razvoja, blagostanja, socio-kulturnih promjena i inovacija zbog čega bi gospodarstva trebala njegovati i razvijati svoj poduzetnički ekosustav kako bi držala korak sa današnjim svijetom. Osim toga jak privatan sektor neophodan je kako bi gospodarstva što bezbolnije prošla nadolazeću recesiju. Koliko je današnja i prijašnja poduzetnička okolina u Hrvatskoj poticajna ili ograničavajuća i koje su njene karakteristike, te u kojem smjeru Hrvatska ide i što može napraviti da je poboljša predmet je istraživanja ovog rada.

1.2. Svrha i cilj istraživanja

Svrha i cilj ovog završnog rada je za početak pružiti teoretsku podlogu pojmu poduzetništva i poduzetničke klime, naglasiti njegov značaj i ulogu u gospodarstvu i društvu. Nastoji se približiti ovaj pojam, potom analizirati i ocijeniti stanje u Republici Hrvatskoj, te ga usporediti s Europskom Unijom i globalnom razinom.

1.3. Metode istraživanja

S namjerom analize poduzetničke klime u Republici Hrvatskoj, u ovom radu koristit će se razne znanstvene metode. Koristit će se podaci i izvještaji nekoliko najrelevantnijih istraživanja raspoloživih na internetu, metoda dedukcije i analize, metoda kompilacije i komparativna metoda.

1.4. Struktura završnog rada

Rad se sastoji od više tematski povezanih cjelina. Uvodni dio identificira problem i predmet istraživanja, te se definiraju svrha i cilj. Ukratko su navedene metode istraživanja i kratko opisana struktura završnog rada. Drugi dio rada teoretski obrađuje pojam poduzetništva i poduzetničke klime, te se daje kratki povijesni pregled i naglašava značaj i uloge poduzetništva. Treće poglavlje pruža općenite informacije o poduzetništvu i njegovoj strukturi u Republici Hrvatskoj. Četvrto poglavlje daje pregled odabranih istraživanja te primjena njihovih zaključaka u Hrvatskoj, potom slijedi zaključak, popraćen popisom literature, popisom slika i tablica, te sažetkom rada na hrvatskom i engleskom jeziku.

2. PODUZETNIŠTVO

2.1. Pojam poduzetništva

Iako poduzetništvo kao djelatnost egzistira već tisućljećima, pojmovno je definirano tek odnedavno. U ekonomskoj je teoriji pojam poduzetnika prvi put spomenuo i definirao francuski ekonomist Richard Cantillon početkom 18. stoljeća¹. Cantillon, i sam poduzetnik, u svom djelu *Opća rasprava o naravi trgovine* razlikuje one koji rade za fiksnu nadnicu od onih koji nisu-poduzetnika, osoba koje kupuju po poznatim cijenama da bi prodale po onima koje će se tek formirati na tržištu. Sama riječ *enterprise* dolazi od francuske riječi *entreprendre*, što znači poduzeti. Oni nose rizik svog pothvata koji je veći što je veća neizvjesnost budućih poslovnih prigoda, a dijele se na poduzetnike s kapitalom i poduzetnike s vlastitim radom. Danas se u ekonomskoj teoriji susrećemo sa mnoštvom različitih definicija poduzetništva. Pri tom su komponente poduzetništva koje se ističu, ovisno o autoru: neizvjesnost, orijentiranost na akciju, inovativnost, rizik, upravljanje, odgovornost, kontrola, otvaranje novih tržišnih mogućnosti, anticipiranje promjena...

Iz svega navedenog proizlazi da ne postoji precizna definicija poduzetništva ali karakteristike koje nalazimo u gotovo svih autora su neizvjesnost, rizik i inovativnost. Općenito, prema Kuvačiću poduzetništvo možemo definirati kao aktivnost pojedinca ili skupine ljudi koji uz pomoć vlastitog znanja i iskustva od neke ideje, ulažući kapital u njenu realizaciju te preuzimajući sav rizik za eventualan neuspjeh te ideje, stvaraju proizvod ili uslugu sa svrhom ostvarivanja profita (ili ispunjavanja društvenih ciljeva). Europska komisija definira poduzetništvo kao *sposobnost pojedinca da pretvori ideje u djela. Uključuje kreativnost, inovativnost, preuzimanje rizika, sposobnost planiranja i vođenja projekata sa svrhom ostvarivanja ciljeva*.

2.1.1. Poduzetnički ekosustav

Poduzetnički ekosustav koncept je koji se javlja 1980-ih i 1990-ih promjenom u proučavanju poduzetništva iz individualističkog u širu perspektivu koja uključuje ulogu društvenih, kulturnih i ekonomskih sila (Dodd & Anderson, 2007)., a polazi od pretpostavke da nisu sve vrste poduzetništva jednakog gospodarskog i društvenog utjecaja (vidi poglavlje 2.3.), te rastućeg interesa za poduzetničke aktere u kontekstu lokalnih ekonomija. Stam i Spiegel (2016.) poduzetnički ekosustav definiraju kao skup nezavisnih dionika i čimbenika usklađenih na način

¹ Op.a. Catillonov *Essai sur la Nature du Commerce en General*, iako objavljen tek 1755., napisan je između 1730. i 1734.

da omogućuju produktivno poduzetništvo na nekom području pri čemu je produktivno poduzetništvo rezultat uspješnog ambicioznog poduzetništva, onog usmjerenog stvaranju nove vrijednosti a ne pukom samozapošljavanju (Stam et al., 2012). Ova koncepcija na poduzetništvo gleda kao na društveni proces te naglašava važnost područja na kojem se on odvija na sve njegove aspekte, od poduzetničke intencije do razvoja poduzeća i naposljetku prestanka poduzetničke aktivnosti. Ovaj se koncept u literaturi javlja i pod nazivom poduzetnička okolina, a Pennings (1982), Dubini (1989), Van de Ven (1993) te Bahrami i Evans (1995) razvili su ga da objasne utjecaj regionalnog gospodarstva i društvenih faktora na proces poduzetništva. Poduzetnička aktivnost smatra se rezultatom poduzetničke okoline a njenom značaju svjedoči činjenica da je u 2019. 100 najuspješnijih poduzeća na svijetu iz tek 12 država.

2.2. Povijest poduzetništva

Iako se pojam poduzetništva javlja tek u 18. stoljeću, poduzetništvo kao djelatnost stara je barem 20000 godina. Istraživanja na području današnje Indije, Pakistana i Bangladeša navode na zaključak o postojanju robne razmjene i trgovine lovinom, ribom i samoniklim biljem još koncem Kamenog doba. U prvobitnoj zajednici ljudi koji su pokazali poduzetničke sklonosti imali veći ugled i status u zajednici. Može se reći da je upravo to dovelo do raslojavanja, hijerarhije u zajednici, privatnog vlasništva a kasnije i robovlasničkog sustava. U antičko doba dolazi do procvata obrtništva. Razvojem agrikulture ljudi prestaju biti nomadi te nastaju gradovi. U Maloj Aziji i Grčkoj seoska su gospodarstva bila naturalna, temeljena na poljodjelstvu, a u gradskim je cilj proizvodnje bila razmjena. Tu se javljaju umjetnici i zanatlije. Brojni nalazi koji svjedoče trgovini nalaze se i na našim lokalitetima, grčkim kolonijama Issi, Pharosu i Saloni i Jadranskom podmorju. Antičko je društvo, međutim, bilo robovlasničko i još ne možemo govoriti o poduzetničkim slobodama.

Najviše je primjera poduzetničke djelatnosti u Srednjem vijeku realizirano kroz trgovinu. Tome možda najbolje svjedoči činjenica da su, iako je poduzetništvo definirano tek u 18. stoljeću, karakteristike kojima je Benedikt Kotruljević u 15. stoljeću opisao savršenog trgovca upravo one kojima moderna ekonomska teorija opisuje poduzetnika. U ovom razdoblju u Europi tek četvrtina ljudi nije radila u poljoprivredi, osim njih bili su tu trgovci, krojači i zanatlije. Ljudskih i poduzetničkih sloboda nije bilo, društvo je bilo feudalno, napredak jako spor ili nikakav, a ljudi nisu mogli prijeći u viši stalež. Iznimka su u Europi bili talijanski gradovi koji su već u 10. stoljeću formirali demokraciju. Desetina ljudi kontrolirala je polovicu bogatstva. Križarski ratovi i kolonijalna ekspanzija djelovali su poticajno na razvoj obrta i trgovine te rezultiraju stvaranjem novog, građanskog soja i prekooceanske trgovine. U slobodnim gradovima dolazi do osnivanja

obrtničkih udruženja- cehova. Na razvoj gradova izravno je utjecao nastanak cehova te su gradovi počeli nuditi porezne olakšice kako bi privukli obrtnike. Francuska revolucija 1789. Označila je pad feudalizma u Europi i postavila temelje slobodne, građanske Europe, a izum parnog stroja 1764. Prvu industrijsku revoluciju. Dolazi do razvoja građanskog društva kojem je pripadala većina poslodavaca, a poduzetništvo počinje karakterizirati inovativnost. Ovo vodi do ubrzanog razvoja tehnologije, komunikacije, prijevoza... Gospodarstvo se počinje ubrzano razvijati.

Kao odgovor na negativne aspekte ovog novog sistema javlja se marksizam i socijalizam, škole koje se protive privatnom vlasništvu i poduzetništvu, zalažu se za državnu kontrolu i društvenu jednakost. Utjecaj marksističke škole dovodi do Oktobarske revolucije 1917. i stvaranja prve socijalističke države. Europa se nakon drugog svjetskog rata podijelila na istočni, socijalistički i zapadni, kapitalistički blok. Velike razlike u razvoju poduzetništva u Europi nastaju sredinom prošlog stoljeća nakon uspostavljanja istočnog i zapadnog bloka. Dok zapadni blok karakterizira razvoj poduzetništva, ljudske slobode i privatno vlasništvo, zemlje istočnog bloka (i zemlje SFRJ) poduzetništvo potiču tek nakon pada komunizma u Europi i na njemu temelje ekonomske reforme. Srž političke i ekonomske preobrazbe tranzicijskih zemalja čini stvaranje privatnog sektora razvojem poduzetništva i privatizacijom i pretvorbom državnih, tj društvenih poduzeća. Ekonomske i društvene razlike zemalja istočnog i zapadnog bloka još danas se osjete i možda najbolji primjer je Njemačka koja je unatoč poticanju razvoja nekadašnje Istočne Njemačke i dalje nejednako razvijena.

Suvremeno poduzetništvo karakterizira devet trendova (Reić et.al., 2005.):

- 1) Velika brzina i neizvjesnost promjena u suvremenom gospodarstvu
- 2) Internacionalizacija i globalizacija
- 3) Pojava malih i srednjih poduzeća
- 4) Restrukturiranje velikih poduzeća zasnovano na konkurenciji, kvaliteti i dodatnim uslugama te tržišnoj fleksibilnosti.²
- 5) Novi odnosi suradnje među poduzećima
- 6) Novo poimanje konkurencije, prijelaz iz cjenovne u druge oblike
- 7) Vrijeme postaje faktor konkurentnosti³
- 8) Položaj rada i radnika (inovativan rad)
- 9) Kvaliteta dizajna i servis (najvažnije komparativne prednosti proizvođača)

² Decentralizacija kompanija radi lakšeg odgovaranja na promjene

³ Op.a. Brzina razvoja novih tehnologija od iznimnog je značaja danas pa informatizacija i ulaganje u istraživanje i razvoj često čini ključnu razliku između uspješnih i neuspješnih poduzeća.

Nepovoljno i nesigurno okruženje, neprimjerena i promjenjiva zakonska regulativa, nedostatak poduzetničkih vještina, insolventnost, filozofija brzog bogaćenja, promjenjiva potražnja i agresivna konkurencija stranih tvrtki, poduzetnike tranzicijskih zemalja suočava s osobito visokim poslovnim rizicima. (Poduzetnička biblija)

2.3. Značaj poduzetništva

Iz prethodnog poglavlja je vidljivo da je poduzetništvo kroz povijest bilo pokretač društvenih, ekonomskih i tehnoloških promjena. Imalo je snagu transformacije društva i ekonomskog oporavka. Poduzetnici su sa tržištem upoznali nebrojeno mnogo novih tehnologija koje su, iako nekim presudile, stvorile mnogo novih industrija i poslova, te poboljšale socijalne i ekonomske uvjete naroda i kvalitetu života. Ekonomski razvoj odnosi se na povećanje produktivnosti, BDP-a per capita i strukturne transformacije gospodarstva, dok je ljudskom razvoju cilj rast ljudskih sloboda (Naude, 2000).

2.3.1. Gospodarska uloga poduzetništva

Poduzetništvo danas obnavlja, transformira i potiče razvoj ekonomija diljem svijeta. Ono generira nastanak novih poslovnih pothvata, otvaranje radnih mjesta i obnavljanje svježom krvi nacionalnih ekonomija (Kružić 2007). William J. Baumol (2002) smatra da poduzetnička aktivnost može biti uzrokom značajnog udjela gospodarskog rasta kojeg tradicionalni modeli rasta ne objašnjavaju, a to potvrđuje i Danas je doprinos poduzetništva neupitan, jedan je od ključnih čimbenika napretka, razvoja i implementacije novih tehnologija, generiranja novih proizvoda usluga, doprinose razvoju u edukaciji, te blagostanja okruženja u kojem djeluju. Izrazit efekt na gospodarstvo poduzetništvo ostvaruje preljevom znanja (Grossman, Helpman 1991.), stvaranjem konkurencije i povećanjem diversifikacije ponude (Audretsch i Feldman 1999.) Danas poduzetnici u svijetu zapošljavaju 60% ukupnog broja zaposlenih te generiraju 50-60% društvenog proizvoda.

Podaci koji su za Global entrepreneurship monitor (GEM⁴) i Global Competitiveness Report (GCR) istraživanja prikupljeni u 44 države u periodu između 2004. i 2005. korišteni su za identifikaciju čimbenika rasta domaćeg proizvoda razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Došli su do zaključka o postojanju statistički značajne pozitivne korelacije između ekonomskog rasta i poduzetništva, koja je viša kod *opportunity entrepreneurship activity* (OEA), nego kod *necessity entrepreneurship activity* (NEA), a *high-expectation entrepreneurship activity* (HEA) generiraju

⁴ Vidi poglavlje

najviše radnih mjesta te u razvijenim zemljama jedini značajnije doprinose rastu BDP-a, generiranjem i prelijevanjem znanja (Autio 2005).

Ipak, neka istraživanja su pokazala da poduzetništvo nije uvijek korisno, ono ovisno o aktivnostima poduzetnika može biti produktivno, neproduktivno ili disfunkcionalno (Baumol, 1986).

2.3.2. Društvena uloga poduzetništva

Iako je kroz povijest poduzetništvo bilo pokretač ekonomskog, tehnološkog i društvenog razvoja, njegovi efekti na iste nisu uvijek pozitivni. Kakvi utjecaj poduzetništvo ima na zajednicu u kojoj djeluje ovisi o mnogo faktora.

Pitanju društvene vrijednosti poduzetničkih aktivnosti pristupili su Wright i Zahra u istraživanju *Understanding the social role of entrepreneurship* iz 2015., u kojem su identificirali pet područja od interesa poduzetničkog istraživanja. Prvo je koga poduzetništvo uključuje. To su, osim poduzetnika, institucije te postojeća i novonastala poduzeća. Drugo je što poduzetničko ponašanje podrazumijeva. Shane⁵ (2006) ističe da se velik udio poduzetničke aktivnosti odnosi na samozapošljavanje, koje ima jako ograničenu produktivnost i ekonomske benefite. Da bi novonastala poduzeća imala veće ekonomske benefite od postojećih, moraju biti produktivnija, a to u pravilu nisu (Haltiwanger). Ipak, većina vlasnika novih poduzeća cilj je rast i razvoj, a 4% poduzeća koja prežive 10 godina kreiraju 50% novih radnih mjesta (Storey 1994.). Osim toga Feldman i Audretsch (1999) te Glaeser, Kallal, Sheinkman i Schleifer (1992) empirijski su dokazali da se povećanjem konkurencije, mjereno u broju poduzeća, povećava i gospodarski razvoj određenog lokaliteta. Nadalje, Audretsch i Keilbach ističu da veći broj poduzeća vodi ka specijalizaciji, a time i povećanju produktivnosti.

Treći je oblik poduzetništva. U praksi osim formalnog nalazimo i neformalni oblik poduzetništva (siva ekonomija). Radi se naime o poduzetničkim aktivnostima nad kojima država nema odgovarajući nadzor. Poduzeća mogu djelomično ili u potpunosti biti akterima neformalnog oblika. Statistički podaci i istraživanja izostavljaju neformalne oblike poduzetništva pa je njihove efekte teško precizno odrediti. Iako nije predmetom službene statistike ovaj oblik poduzetništva ispunjava društvene i ekonomske potrebe. Nekad se neformalni poduzetnici bave i ilegalnim aktivnostima kao što su trgovina egzotičnim životinjama, drogom, ljudima (Smith, R. 2007, Friman, 2001., Zahra, Pati and Zhao, 2013, Bouchard M., Dion CB. 2009.). Iako poslovne aktivnosti neformalnih poduzetnika ne moraju biti same po sebi ilegalne, one su uvijek od strane

⁵ Scott A. Shane je dobitnik nagrade *Global Award for Entrepreneurship Research* 2009. Godine.

države neregulirane. Ovakav oblik poduzetništva učestaliji je u uvjetima nepovoljnog poduzetničkog okvira u zemlji (vidi poglavlje x), te u manje razvijenim gospodarstvima, a karakterističan je za gospodarstva u tranziciji (Eliat i Zines 2002.). No iako je sivo poduzetništvo neregulirano, nerijetko u sferi nelegalnih aktivnosti te povećava korupciju i smanjuje moral, neosporivo je da ispoljava poduzetničku funkciju i time generira i pozitivne društvene efekte. Četvrto je područje utjecaja poduzetništva. To se odnosi na makroekonomske efekte i utjecaj na društvo i zajednicu. Peto je na koji se način efekti poduzetništva mjere. Tradicionalno se mjeri utjecaj na gospodarski rast i financijske performanse, no osim ekonomskih mogu se mjeriti i društveni utjecaji (Nicholls, 2009), poput razvijenosti zajednice, sreće i socijalne kohezije. Bez motiva za ostvarenjem financijske dobiti mnogi se neće baviti poduzetničkim aktivnostima, ali ako na umu nemaju potrebe zajednice poduzetnici ne doprinose zajednici (ili joj štete)- čime u konačnici štete i sebi (Zahra, Wright, 2016).

Većina je dosadašnjih istraživanja predviđjala društvenu cijenu koja dolazi sa disfunkcionalnim aspektima poduzetničkih aktivnosti. Iako su poduzeća generatori razvoja novih tehnologija o kojima ovise društvene i gospodarske promjene, nekad poduzeća sabotiraju tehnološke inovacije konkurencije, koje doživljavaju kao prijetnju svome položaju. Time usporavaju napredak. Opiranje tehnološkim promjenama, kontrola i zloupotreba moći i utjecaja, rasipanje i crpljenje prirodnih resursa i negativan utjecaj na ekologiju nerijetko su efekti aktivnosti nekih poduzeća, koji društvu stvaraju velike troškove.

3. PODUZETNIŠTVO U HRVATSKOJ

3.1. Kratko o tranziciji u Hrvatskoj

Iako se početkom pada komunizma u Europi smatra pad Berlinskog zida, taj je događaj bio tek posljedica dugogodišnje krize tog sustava. Nakon visokih izuzetno visokih stopa gospodarskog rasta 60-ih, slijedilo je razdoblje stagnacije, a naposljetku i krize sa vrlo visokim stopama inflacije. Neposredno prije pada komunizma u predtranzicijskim zemljama vrijednost nezadovoljene potražnje bila je jednaka vrijednosti neisporučene ponude- iznos godišnjeg BDP-a. Time se pokazala dugoročna neodrživost planskog gospodarstva te se 90.-ih kreće u proces tranzicije iz planskog u tržišno gospodarstvo. Međutim kako navode Haramija i Njavro, iz prošlog sustava u Hrvatskoj je ostalo institucionalno nasljeđe komunizma, utjecaj politike na gospodarstvo i loša struktura gospodarstva, a loša provedba privatizacije, obilježena korištenjem privilegiranih položaja te povlaštenih informacija, dovodi do stvaranja nepovoljne poduzetničke klime, a nered izazvan samom tranzicijom ali i ratom dovodi do razvoja neformalnog poduzetništva.

3.2. Regionalna raspodjela poduzeća

Republika Hrvatska prije pristupanja Europskoj Uniji bila je dužna uspostaviti teritorijalne jedinice koje odgovaraju europskom statističkom standardu i dio su statističkog sustava. Prema odluci Nacionalne kvalifikacije prostornih jedinica za statistiku, uspostavljene su prostorne jedinice u tri razine. Pri tom je NUTS 1 razina ukupan teritorij RH. NUTS 3 regije su županije kao administrativne jedinice grupiranjem kojih dolazimo do NUTS 2 regija: Kontinentalne i Jadranske Hrvatske.

Tablica 1: Struktura poduzeća i poduzetnika prema NUTS3 regijama

Naziv županije	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Rang NETO dobiti 2017.	Rang NETO dobiti 2018.
Grad Zagreb	43.927	363.093	1	1
Splitsko-dalmatinska	14.518	78.358	3	2
Zagrebačka	8.589	60.182	2	3
Istarska ¹	11.006	53.948	21	4
Primorsko-goranska ¹	10.974	61.769	4	5
Osječko-baranjska	5.551	41.473	20	6
Dubrovačko-neretvanska	4.213	22.175	8	7
Varaždinska	3.947	42.770	10	8
Međimurska	3.367	28.792	6	9
Karlovačka	2.269	17.602	11	10
Krapinsko-zagorska	2.267	21.044	9	11
Koprivničko-križevačka	1.892	17.610	13	12
Vukovarsko-srijemska	2.104	19.699	7	13
Zadarska	4.755	25.584	5	14
Bjelovarsko-bilogorska	2.074	14.653	14	15
Brodsko-posavska	2.042	18.398	12	16
Virovitičko-podravska	1.129	8.884	15	17
Ličko-senjska	904	4.676	16	18
Požeško-slavonska	923	8.839	17	19
Šibensko-kninska	2.504	12.852	18	20
Sisačko-moslavačka	2.162	17.553	19	21

Izvor: FINA

3.3. Poduzeća prema ustrojbenom obliku

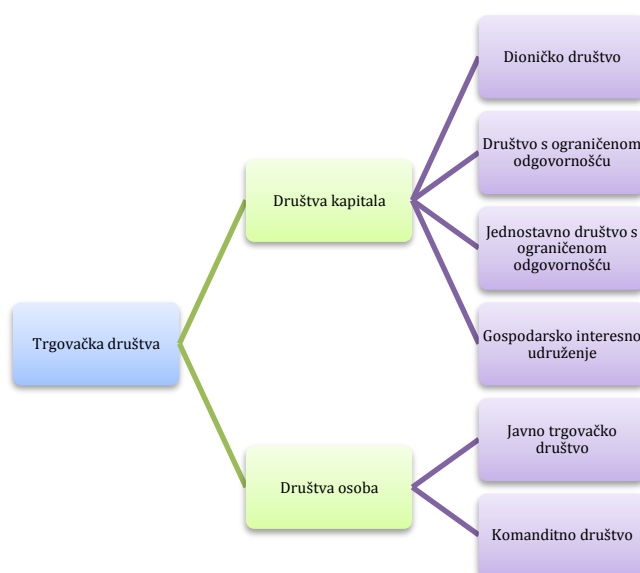
Pravno ustrojbeni oblik je obilježje jedinica Registra poslovnih subjekata Državnog zavoda za statistiku temeljem kojeg razlikujemo:

- ✓ Trgovačka društva
- ✓ zadruge,
- ✓ ustanove, udruge, tijela državne vlasti i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- ✓ Subjekti u obrtu i slobodnim zanimanjima.

Pravno ustrojbeni oblik jedinica Registra određen je rješenjem nadležnog registarskog tijela ili propisom o osnivanju na temelju kojeg su jedinice upisane u registar. Od navedenih oblika, dva su osnovna organizacijska oblika za obavljanje poduzetničke djelatnosti: obrt i trgovačko društvo.

3.3.1. Trgovačko društvo

Trgovačko društvo je pravna osoba čiji su osnivanje i ustroj uređeni Zakonom o trgovačkim društvima. Upis društva u sudski registar uređen je Zakonom o sudskom registru i Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar. Prema Zakonu, u Republici Hrvatskoj se može osnovati društvo kapitala ili društvo osoba.

Slika 1: Podjela trgovačkih društava

Izrada autora prema podacima Zakona o trgovačkim društvima

3.3.2. Obrt

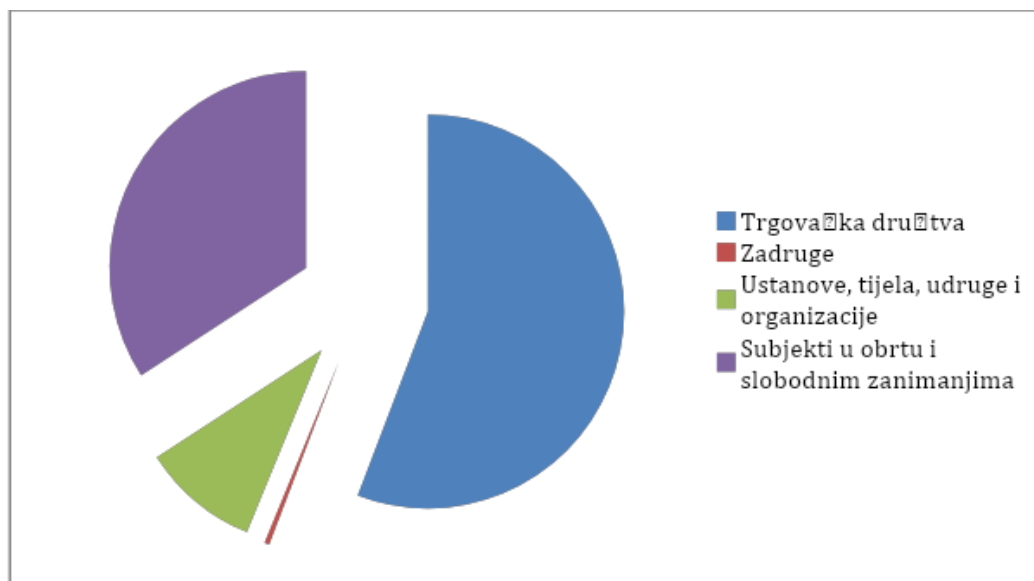
Obrtnik je fizička osoba koja samostalno i trajno obavlja jednu ili više dopuštenih gospodarskih djelatnosti radi postizanja dobiti u svoje ime i za svoj račun, koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Ta osoba pritom može koristiti i rad drugih osoba.

Ovisno o uvjetima koji moraju biti ispunjeni, obrt može biti slobodan, vezan i povlašten.

Fizička osoba koja ispunjava uvjete za obavljanje obrta i koja dobije obrtnicu, odnosno povlasticu postaje obrtnikom kad se upiše u obrtni registar.

Vrste obrta prema Zakonu o obrtu:

- ✓ Slobodni
- ✓ Vezani
- ✓ Povlašteni

Slika 2: Struktura poslovnih subjekata prema ustrojbenim oblicima

Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku

3.4. Poslovni subjekti prema veličini

Na temelju Zakona o računovodstvu (NN, br. 78/15., 134/15. i 120/16.) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2016., poslovni subjekti razvrstavaju se na mikro, male, srednje i velike ovisno o pokazateljima određenima na posljednji dan prethodne poslovne. Novim zakonom provedeno je usklađenje sa smjernicama računovodstvene Direktive Europske Unije, koje su države članice bile obvezne provesti do 1. srpnja 2015. Godine. Odredbama Zakona poduzeća se kategoriziraju ovisno o aktivima, iznosu prihoda i prosječnom broju radnika tijekom prethodne poslovne godine, pri čemu se gleda zadovoljenje dva od ukupno tri kriterija. Nužno je ispunjenje kriterija broja zaposlenih, a poduzeće može izabrati hoće li zadovoljiti kriterij gornje granice prometa ili ukupne bilance.

Tablica 2: Podjela poslovnih subjekata prema veličini

KATEGORIJA	Broj zaposlenih	Neto prihod (kn)	Ukupna aktiva (kn)
Mikro	≤10	<5,2 milijuna	<2,6 milijuna
Mala	≤50	<60 milijuna	<30 milijuna
Srednja	≤250	<300 milijuna	<150 milijuna
Velika⁶	>250	>300 milijuna	>150 milijuna

Izrada autora prema podacima iz Zakona o računovodstvu (NN, br. 78/15., 134/15. i 120/16.)

Prema priopćenju Državnog zavoda za statistiku za ožujak 2019., u Hrvatskoj od ukupno 153 490 aktivna poduzeća:

- ❖ 43,3% su subjekti bez zaposlenih,
- ❖ 46,7% imaju 1 – 9 zaposlenih
- ❖ 7,6% je udio subjekata s 10 – 49 zaposlenih,
- ❖ 2,1% subjekata ima 50 – 249 zaposlenih,
- ❖ 0,4% subjekata ima više od 250 zaposlenih.

⁶ Osim poduzeća koja ispunjavaju gore navedene kriterije u velika poduzeća spadaju i banke, štedionice, leasing društva, društva za osiguranje i ostale i ostale financijske institucije.

3.4.1. Mikro, mala i srednja poduzeća (SME)

„Zapošljavanje, rast i ulaganja vratit će se u Europu samo ako uspostavimo primjereno regulatorno okruženje te promičemo poduzetničku klimu i otvaranje novih radnih mjesta. Ne smijemo kočiti inovacije i konkurentnost pretjerano preskriptivnim i detaljnim propisima, osobito kad je riječ o malim i srednjim poduzetnicima (MSP). MSP-ovi su temelj našega gospodarstva; u njima je otvoreno više od 85 % novih radnih mjesta u Europi, a mi ih moramo osloboditi tereta prekomjernih propisa.”

Jean-Claude Juncker Predsjednik Europske komisije

Mikro, mala i srednja poduzeća (MSP) pokretači su europskoga gospodarstva. Ona stvaraju nova radna mjesta, potiču gospodarski rast te osiguravaju društvenu stabilnost. Devet od svakih deset poduzeća u EU su MSP-ovi, a dva od svaka tri radna mjesta su u MSP-ovima. MSP-ovi potiču poduzetnički duh i inovacije diljem EU-a i stoga su od ključne važnosti za poticanje konkurentnosti i zapošljavanja, no u svom se poslovanju nerijetko susreću s nizom poteškoća kakvih velika poduzeća nemaju, kao što su poteškoće u pristupu financijskim sredstvima, ulaganjima u istraživanje i inovacije, mogu nedostajati resursi za usklađivanje s propisima u području zaštite okoliša, a nailaze i na ograničenja po pitanju upravljačkih i tehničkih vještina (Carrie et.al.1994., Hansen et.al.1994), krutosti tržišta rada i ograničenog znanja o prilikama za međunarodno širenje(. No unatoč manjim sredstvima SME imaju u pravilu generiraju više inovacija(Levy, Powell) i fleksibilnija su.

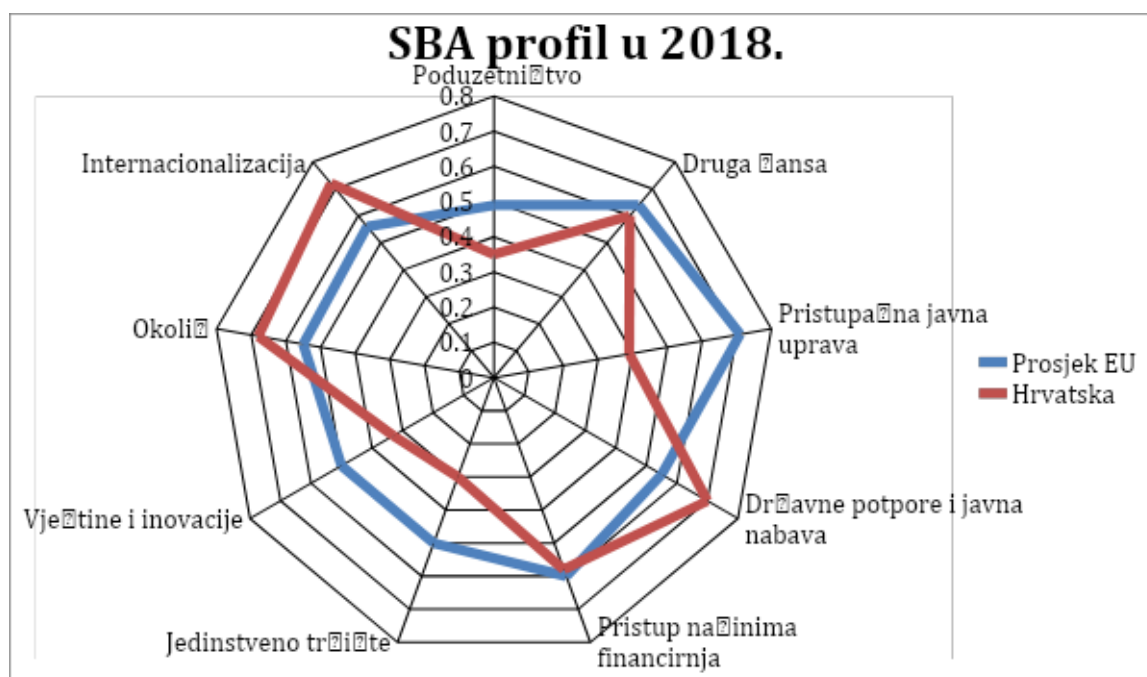
3.4.2. Small Business Act of Europe i njegova implementacija u Hrvatskoj

The small business act (SBA) sveobuhvatni je okvir europskih politika glede mikro, malih i srednjih poduzeća. Cilj mu je poboljšati pristup poduzetništvu u Europskoj uniji, pojednostavniti regulatorno i pravno okruženje za SME i ukloniti postojeća prepreke njihovom razvoju. Godišnjem istraživanjem o rastu Europska je komisija 2011. Ustvrdila da provedba strategije Europa 2020 zahtjeva proaktivne politike rasta što uključuje i mjere poboljšanja poduzetničkog i industrijskog okruženja, s naglaskom na SME.

Posljednja revizija Zakona o malim i srednjim poduzećima(SME) napravljena je 2014., kada je Europska komisija pokrenula javne konzultacije. Konzultacijski dokumenti i anketni upitnik sastojali su se od 4 prioriteta područja Zakona- pristupa financijama i tržištima, smanjenje birokratskog opterećenja i poticanja poduzetništva. Na anketni upitnik odgovorilo je 1800

subjekata od čega su 63% kompanije, 14% organizacije, a 13% građani, dok ostatak čine predstavnici vlasti.

Mikro, mala i srednja poduzeća su od ključnog značaja za gospodarstvo Hrvatske. Prema podacima Eurostata iz 2017. ona generiraju 60.8% ukupne dodane vrijednosti i 68.1% zaposlenih⁷, što je više od europskog prosjeka. Razlog tome je vjerojatno činjenica da velika poduzeća komparativnu prednost ostvaruju na principima ekonomije razmjera za koju je potrebno veće tržište od Hrvatskog, tržište Europske Unije dijelom kojeg je Republika Hrvatska tek od 1. srpnja 2013. Unatoč tome produktivnost SME, izražena kao dodana vrijednost po zaposleniku, u Hrvatskoj je otprilike 20 500 eura, upola manje od prosjeka EU od 43 900 eura. Sa rastom od 29.5% u dodanoj vrijednosti između 2013. i 2017. SME su ostvarili značajno bolje rezultate od velikih poduzeća koji su imali rast od tek 3.2%. Unatoč rastu, SME još nisu ostvarili pretkriznu razinu zaposlenosti pa je tako 2017. godine broj zaposlenih u mikro, malim i srednjim poduzećima i dalje je bio 12.3% niži u nego 2008. Jedan od razloga sporog rasta zaposlenosti smatra se strukturna slabost sektora proizvodnje u Hrvatskoj, manjak diverzifikacije i niska primjena tehnologije.

Slika 3: SBA profil Hrvatske i prosjeka EU 2018.

Izrada autora prema podacima Zajedničkog istraživačkog centra Europske komisije

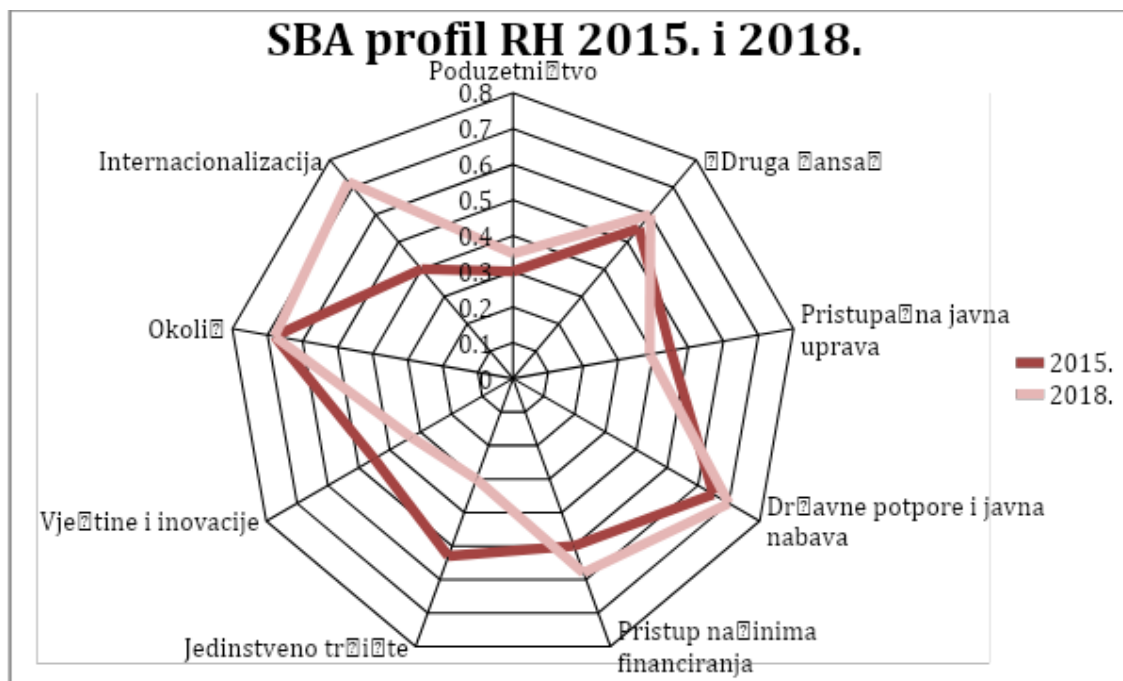
⁷ Op.a. radi se o udjelu u ukupnom broju zaposlenih u **poduzećima**, te se ne odnosi na zaposlene u javnom sektoru (prema podacima HSZ-a samo 0.8% poduzeća je u državnom vlasništvu)

Iz grafa je vidljivo da Hrvatska ima statistički značajno ispodprosječne rezultate u 4 od 9 promatranih SBA područja. I dok je u područjima poduzetništva, vještina i inovacija te jedinstvenog tržišta potreban napredak, zabrinjavajući slabe performanse zabilježene su u području pristupačnosti javne uprave. S druge strane iznadprosječne performanse Hrvatska bilježi u područjima okoliša, državne potpore i javne nabave te internacionalizacije, dok u područjima druge šanse i pristupa načinima financiranja rezultatima ne odstupa značajno od europskog prosjeka.

Vlada Republike Hrvatske je 2013. donijela nacionalnu strategiju za provedbu Zakona o malom poduzetništvu za Europu(SBA), odnosno Strategiju razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020, u skladu sa strategijom Europa 2020. Ta sveobuhvatna strategija prethodila je mjerama politika koje su se počele ili nastavile primjenjivati 2014. i 2015. Najznačajnije od njih su Strategija razvoja poduzetništva žena i program „Poduzetnički impuls”, koji premda je u primjeni bio i ranije, od 2014. godine se proračunom prilagođava financiranju iz sredstava EU, te dijelom usmjerava u poseban program mjera za malo i srednje poduzetništvo i obrt. Napredak je postignut promjenom Zakona o porezu na dodanu vrijednost kojim se MSP-ovima s godišnjim prometom do 390 000 EUR omogućuje da plate PDV na temelju zaista naplaćenih računa.⁸

Pristup mogućnostima financiranja proširen je uvođenjem financijskih instrumenata kao što su mikrozajmovi, kreditiranje podređenim dugom te produljenje dospijeća kredita za obrtni kapital i ulaganja. No iako je zaključak informativnog lista Zakona o malom poduzetništvu (SBA) za Europu 2015. da se napreduje u *smanjivanju administrativnog opterećenja*, usporedbom s tim razdobljem bilježimo *pogoršanje rezultata* u toj kategoriji. Prepoznata je potreba za jačanjem suradnje među javnim nadležnim tijelima u pogledu pitanja koja se odnose na MSP-ove te provođenjem sustavne procjene učinaka propisa i testove za MSP-ove, međutim po tom pitanju ipak nije ostvaren napredak.

⁸ Prije donošenja tog zakona poslovni subjekt je morao platiti PDV neovisno o tome jeli naplatio svoja potraživanja

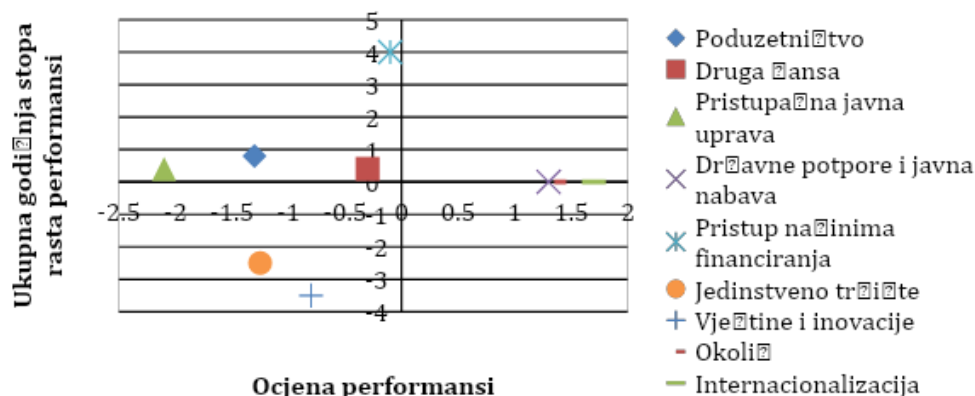
Slika 4: SBA profil Hrvatske u 2015. i 2018.

Izrada autora prema podacima Zajedničkog istraživačkog centra Europske komisije

Institucionalni okvir za promicanje trgovine treba osnažiti i donijeti sveobuhvatnu strategiju kako bi se MSP-ovima pomoglo oko izvoza. Još uvijek postoji potreba da se financijski mehanizmi i instrumenti dostupni MSP-ovima dodatno razviju. I dalje razne baze podataka nisu integrirane, a integracijom bi se društvima omogućilo da istu informaciju daju samo jednom.
(Informativni list Zakona o malom poduzetništvu (SBA) za Europu 2015.)

U izvješčaju iz 2018. Europska komisija navodi da su uvedene mjere bile samo djelomično uspješne zbog manjka kontinuiteta u njihovom provođenju. Unatoč generalnom progresu u implementaciji Zakona o malom poduzetništvu, važnost poduzetništva za nacionalno gospodarstvo nije prepoznala ni javnost ni Vlada. Javne institucije, navode, moraju poboljšati pristup i pružiti adekvatnu podršku poslovnim subjektima radi ubrzanja njihovog razvoja, a poboljšanje je posebno potrebno po pitanju smanjenja administrativnog opterećenja za SME.

SBA performanse Hrvatske: 2008 i 2018

Slika 5: Ocjena SBA performansi u 2018. i njihova godišnja stopa rasta u razdoblju od 2008.

Izrada autora na temelju podataka iz izvještaja Europske komisije

Iz grafa je vidljivo da su za 2018. ocjene **negativne** za *performanse poduzetništva, pristupačnosti javne uprave, jedinstvenog tržišta, vještina i inovacija, druge šanse i pristupa načinima financiranja*, a **pozitivne** u područjima *državne potpore i javne nabave, zaštite okoliša i internacionalizacije*. **Pozitivan pomak** u odnosu na 2008. Bilježi se u *pristupu načinima financiranja*, te neznatno u *poduzetništvu, drugoj šansi i pristupačnosti javne uprave*, a **negativan** u aspektima *jedinstvenog tržišta i vještina i inovacija*. U performansama državnih potpora i javne nabave, zaštite okoliša i internacionalizacije nema promjena.

4. ISTRAŽIVANJA

4.1. Global entrepreneurship monitor (GEM)

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) je u svijetu najistaknutije i najobuhvatnije empirijsko istraživanje poduzetničke aktivnosti. Inicijativom istraživača sa London Business School (UK) i Babson College (SAD) pilot istraživanje je pokrenuto napravljeno 1998. u Ujedinjenom Kraljevstvu, a rezultati su objavljeni u obliku izvještaja 1999.

GEM istraživanje prati poduzetničku aktivnost na individualnoj razini (uzorak ispitanika za Hrvatsku: 2000) i poduzetničku okolinu kroz faze poduzetničkog ponašanja (od prepoznavanja poslovnih prilika, preko namjera, do pokretanja i rasta poslovnog pothvata, te izlaska iz poduzetničke aktivnosti) i kroz obilježja poduzetničkog ponašanja (kompetencije, strah od promašaja, društveni status). GEM projekt godišnje objavljuje indikatore ukupne poduzetničke aktivnosti i poduzetničke okoline, u obliku izvještaja globalnih rezultata (svih uključenih zemalja) te izvještajem za svaku pojedinu zemlju.

GEM istraživanja izvori su podataka o poduzetništvu za ključne međunarodne institucije (Ujedinjeni Narodi, Europska Unija, Svjetski ekonomski forum, Svjetska banka te OECD⁹) i vlade u oblikovanju svojih politika prema poduzetništvu (od regulatornog okvira pogodnog za pokretanje poslovnih pothvata i rast malih i srednjih poduzeća, jačanja inovativnog kapaciteta malih i srednjih poduzeća do obrazovanja i pristupa financijskim izvorima). Republika Hrvatska u GEM istraživanju sudjeluje kontinuirano od 2002. godine.

Najrecentnije, sedamnaesto GEM izvješće za Hrvatsku objavljeno je ove godine sa rezultatima istraživanja za 2018.

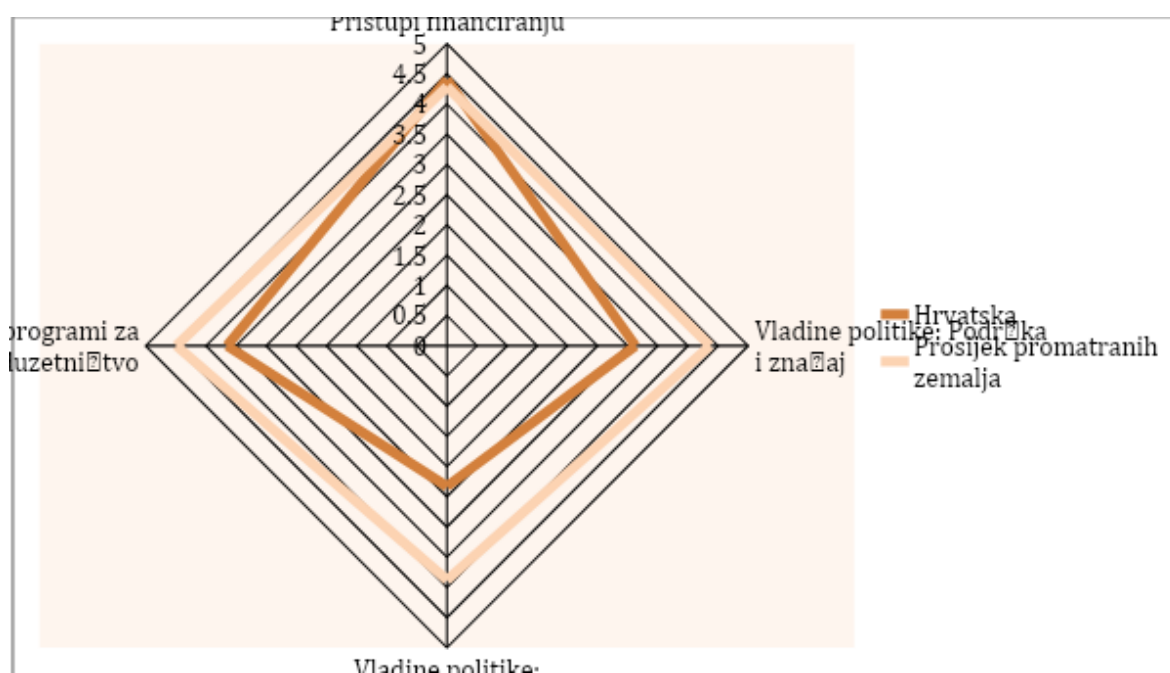
Poduzetnička okolina u Hrvatskoj još uvijek djeluje na poduzetničku aktivnost više ograničavajuće nego stimulirajuće. Prema ocjenama eksperata samo dvije komponente (raspoloživost i kvaliteta fizičke infrastrukture - telekomunikacijska i prometna, te dinamika domaćeg tržišta) djeluju stimulirajuće na poduzetničku aktivnost. Posebno ograničavajuće komponente poduzetničke okoline u Hrvatskoj su vladine politike prema regulatornom okviru, prisutnost značajnih barijera ulaska na tržište, niska razina transfera istraživanja u poslovni sektor, kulturne i društvene norme (sistem vrijednosti), te nedostatan doprinos osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja izgradnji poduzetničkih kompetencija mladih. (Singer et al)

⁹ Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj eng. Organisation for Economic Cooperation and Development

Značaju ovog istraživanja svjedoči činjenica da je utjecalo na odluku Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta da u 2018. godini poticajnu investicijsku klimu stvara poticanjem suradnje istraživačkog i poslovnog sektora (uvođenjem inovacijskih vaučera i programa za jačanje inovativnosti proizvoda) sa fokusom na mala i srednja poduzeća.

4.1.1. Entrepreneurship Context Indeks (NECI)

Od 2018. godine, GEM istraživanje mjeri i National Entrepreneurship Context Index (NECI), kojim se u izvještaju iz 2019. vrednuje poduzetnička okolina 54 zemlje sudionice istraživanja. Ovaj indikator omogućava procjenu dvanaest komponenti poduzetničke okoline s obzirom na dvije dimenzije: kvalitetu (koliko doprinose ili otežavaju razvoj poduzetničkog kapaciteta u zemlji) i važnosti (za eventualne intervencije). (Sengal et) Hrvatska je, prema rezultatima objavljenima 2019., na zadnjem je mjestu od 18 članica EU, te predzadnja od svih promatranih zemalja¹⁰. Gori od Hrvatske je prema rezultatima jedino Mozambik.¹¹ Na shemi ispod prikazana je usporedba NECI vrijednosti Hrvatske sa globalnim prosjekom.

Slika 6: NECI vrijednosti Hrvatske i prosjeka promatranih zemalja

Izrada autora prema GEM podacima za 2018.

¹⁰ Valja napomenuti da su od 54 promatrane zemlje 31 iz kategorije visokog dohotka, uključujući Hrvatsku

¹¹ Mozambik je prema kategorizaciji SB-a zemlja niskog dohotka

4.1.2. Hrvatski GEM profil

Broj stanovnika (2018): 4.2 milijuna

Godišnji rast BDP-a (2018.): 2.8%

BDP per capita: 24700 USD

Rejting lakoće poslovanja Svjetske banke (2018): 71.40/100; **Rang:** 58/190

Rejting pokretanja poslovanja Svjetske banke (2018): 82.62/100; **Rang:** 123/190

Globalni indeks konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma(2018): 60,1 **Rang:** 68/140

Kategorija dohotka prema Svjetskoj banci (2018): Visoki ¹²

Bosma i Kelley izvještavaju o dugoročnoj slabosti hrvatskog poduzetničkog kapaciteta. Razloge za niske stope poduzeća s potencijalom rasta vide u niskoj razini edukacije, ulaganja u istraživanje i razvoj te vladinim politikama birokracije i oporezivanja. GEM-ov tim stručnjaka godinama predlaže pojednostavljenje regulatornog okvira, smanjenje njegovih troškova i povećanje transparentnosti, te usvajanje mjera potpora poduzećima ne samo u njihovom začetku, već i u kasnijim fazama poslovanja- mjera podupiranja konkurentnosti etabliranih poduzeća. U 2018. godini vlada je prema prijedlozima GEM stručnjaka uvela vaučere za poticanje suradnje poduzeća i istraživačkih institucija. Regulatorne promjene pripremljene iste godine trebale bi olakšati ulazak na tržište različitih proizvoda i usluga. U tablici su navedeni indikatori osobnih percepcija o poduzetništvu.

4.1.2.1. Poduzetničko ponašanje i stavovi

Tablica 3: Osobna procjena ispitanika o poduzetništvu

	Vrijednost(2018.)	Rang(2018)	Prosjeak EU
Procjena prilika	31,1	39/49	44,2
Procjena sposobnosti	52,3	18/49	44,4
Strah od neuspjeha	30,3	36/49	44,15
Poduzetničke intencije	18,6	25/49	13,6

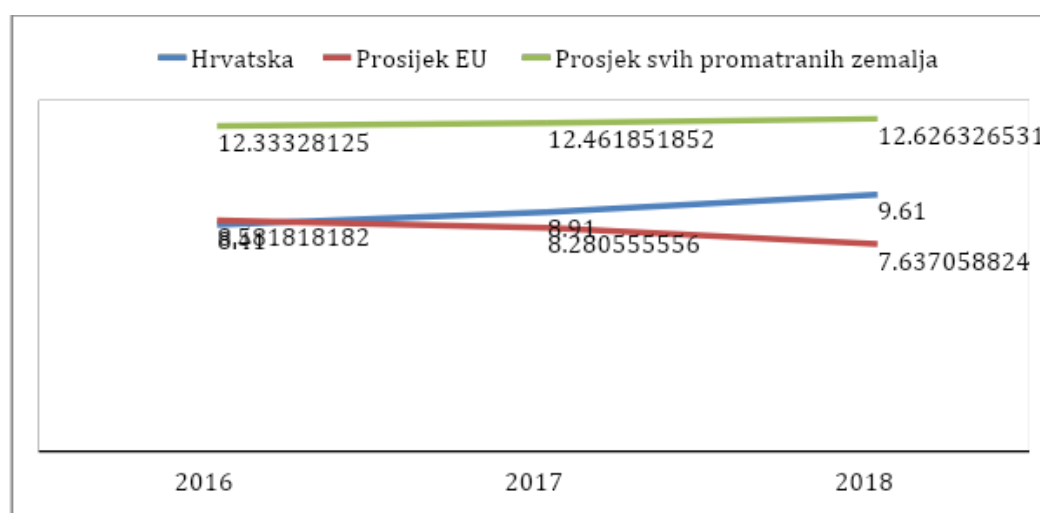
Izrada autora prema podacima globalnog GEM izvještaja

U svrhu usporedbe osim apsolutnih vrijednosti naveden je i rang Hrvatske te prosjek promatranih članica EU.

¹² Svjetska banka zemlje prema visini dohotka razvrstava u 4 kategorije ovisno o visini BDP-a: Gospodarstva s niskim dohotkom, nižim srednjim dohotkom, višim srednjim dohotkom i visokim dohotkom. Hrvatska je promjenama u klasifikaciji 2018. prešla iz zemlje s višim srednjim u zemlju s visokim dohotkom.

Prema ovim rezultatima ispitanici u Hrvatskoj izvještavaju za 29,6% lošije vrijednosti u području **percepcije prilika u okolini**, dok imaju iznadprosječno visoko mišljenje o vlastitim **sposobnostima pokretanja poduzetničke aktivnosti**, u čemu su prvi od ispitanih članica EU. **Strah od neuspjeha** indikator je koji nam pokazuje koliko se posto ispitanika *koji vide prilike* za poduzetnički pothvat za isti neće odlučiti zbog straha od promašaja. Za Hrvatsku je ta vrijednost jako povoljna i druga je najniža u EU. Vrijednost za **poduzetničke intencije** je bila najbolje rangirana među promatranim članicama EU što znači da je najveći postotak ljudi u Hrvatskoj sa namjerom pokretanja poduzetničkog pothvata u sljedeće tri godine.

Total early stage entrepreneurship (TEA) indeks mjeri postotak odrasle populacije čiji je poslovni pothvat u fazi prije ili neposredno nakon osnutka. Dakle to uključuje fazu pokretanja i fazu vođenja novog poslovnog pothvata ne starijeg od 42 mjeseca.

Slika 7: Ukupna poduzetnička aktivnost u ranoj fazi (TEA)

Izrada autora prema podacima iz GEM izvještaja

Iz grafa je vidljivo da se u Hrvatskoj broj pokrenutih poduzeća u zadnje tri godine povećao, trend koji je suprotan onom koji se bilježi na razini promatranih članica EU.¹³ Istovremeno se na globalnoj razini bilježi porast vrijednosti ovog indeksa, a njegova je vrijednost u 2018. u prosijeku bila 12,63, za 31,39% viša nego za Hrvatsku. Najviši je zabilježen u Angoli, zemlji niskog dohotka- čak 41%.¹⁴ TEA indeks u dugom roku je u pravilu **proporcionalan intenzitetu izlaska iz poduzetničkog pothvata**. Niska razina ovog pokazatelja može biti posljedica dobrim

¹³ Valja napomenuti da nisu iste članice sudjelovale u sve tri promatrane godine.

¹⁴ Što je za 5 postotnih poena (za 13%) više u odnosu na 2017., te čak 21 p.p. (za 115,8%) viši nego što je bio 2014.

poslovnim prilikama ali i barijera pri izlasku iz poduzetničkog pothvata (npr. Birokratskim). Hrvatska je u 2018. prema ovom pokazatelju 13. od 17 promatranih članica EU, što znači da je stopa izlaska iznadprosječna.

Bosma i Kelley navode kako **razlozi za prestanak poduzetničkog pothvata** mogu biti razni, od neprofitabilnosti, nedostatka kapitala, pretjerane birokracije, ali ne moraju nužno biti negativne naravi. Poduzetnik se može umiroviti, prodati poduzeće ili se upustiti u novi pothvat. Zato GEM istraživanje ispituje i razloge izlaska iz poduzetničkog pothvata.

Tablica 4: Razlozi prestanka bavljenja poduzetničkom aktivnošću u 2018 (%)

Razlog	Hrvatska	Prosjek EU	Rang u EU	Globalni prosjek	Rang globalno
Prodaja	0,6	6	16/17	6,9	30/31
Nova prilika	18,5	12,8	4/17	11,4	4/31
Neprofitabilnost	19,7	26	10/17	27,7	22/31
Financije	7,4	11,7	11/17	11,1	21/31
Vlada/ Porezi/ Birokracija	19,2	9,9	3/17	8,7	4/31
Ostalo	34,6	33,6	10/17	34,2	16/31

Izrada autora prema podacima iz GEM izvještaja za Hrvatsku

Dvije kategorije izlaza iz poduzetničke aktivnosti (zbog porezne politike i birokracije, te zbog prodaje) bitno su različitog intenziteta u Hrvatskoj nego u usporednim grupacijama. Osim u 2017. godini, u Hrvatskoj je dvostruko više izlazaka iz poslovnog pothvata zbog porezne politike i birokracije nego u EU, što upozorava i dalje na ograničavajuće djelovanje dijelova poduzetničke okoline.(Sengal et.al)

Osim toga zabrinjavajuće je mal postotak izlaska iz poslovne aktivnosti u vidu prodaje poduzeća što ukazuje na nedostatak regulatornih rješenja i institucionalne podrške ovakvom obliku transakcija kojim se sprječava gubitak vrijednih resursa te ih samo realocira novom vlasniku. Taj je problem veći i time što je proces likvidacije poduzeća u Hrvatskoj sve samo ne brz i jednostavan, a podrazumijeva i značajne financijske izdatke.

Taj su proces opisali Sendal et.al. u godišnjem GEM izvještaju za Hrvatsku(2019.): „Umjesto pojednostavljenja, kompliciranja i skuplje – troškovi likvidacije poduzeća. U slučaju da vlasnik poduzeća odluči likvidirati poduzeće, sukladno izmjenama u Zakonu o oprinosima od 1. siječnja 2019. godine, za likvidatora poduzeća, bez obzira prima li za to naknadu ili ne, treba

plaćati doprinose ukoliko se za tu osobu ne uplaćuju doprinosi po nekoj drugoj osnovi (obveznik plaćanja doprinosa može biti poduzeće ili sam likvidator).

Trajanje procesa likvidacije u Hrvatskoj je najčešće više od godinu dana. S obzirom na obavezu plaćanja doprinosa za likvidatora, ukupan trošak likvidacije za samo poduzeće zbog promjene zakonodavnog okvira od siječnja 2019.godine dodatno poskupljuje za 24 000,00 kn (ili sasvim precizno 24 051,46 kn!). S obzirom da brže rješavanje zahtjeva za likvidacijom od strane Trgovačkog suda smanjuje troškove likvidacije, sporost suda otvara prostor za pritiske na zaposlenike Trgovačkog suda, koji se mogu pretvoriti i u korupciju.

Za razliku od Hrvatske, u Belgiji likvidator, također, može i ne mora primati naknadu za svoj posao. U slučaju da likvidator dobiva naknadu za svoj rad, postoji obveza plaćanja doprinosa – kao i kod nas. Ali, ako nema naknade za posao likvidatora, u Belgiji ne postoji niti obveza plaćanja doprinosa. Za razliku od Hrvatske, postupak likvidacije može trajati i do 3 mjeseca. Pitanja za zakonodavce, pravosuđe...

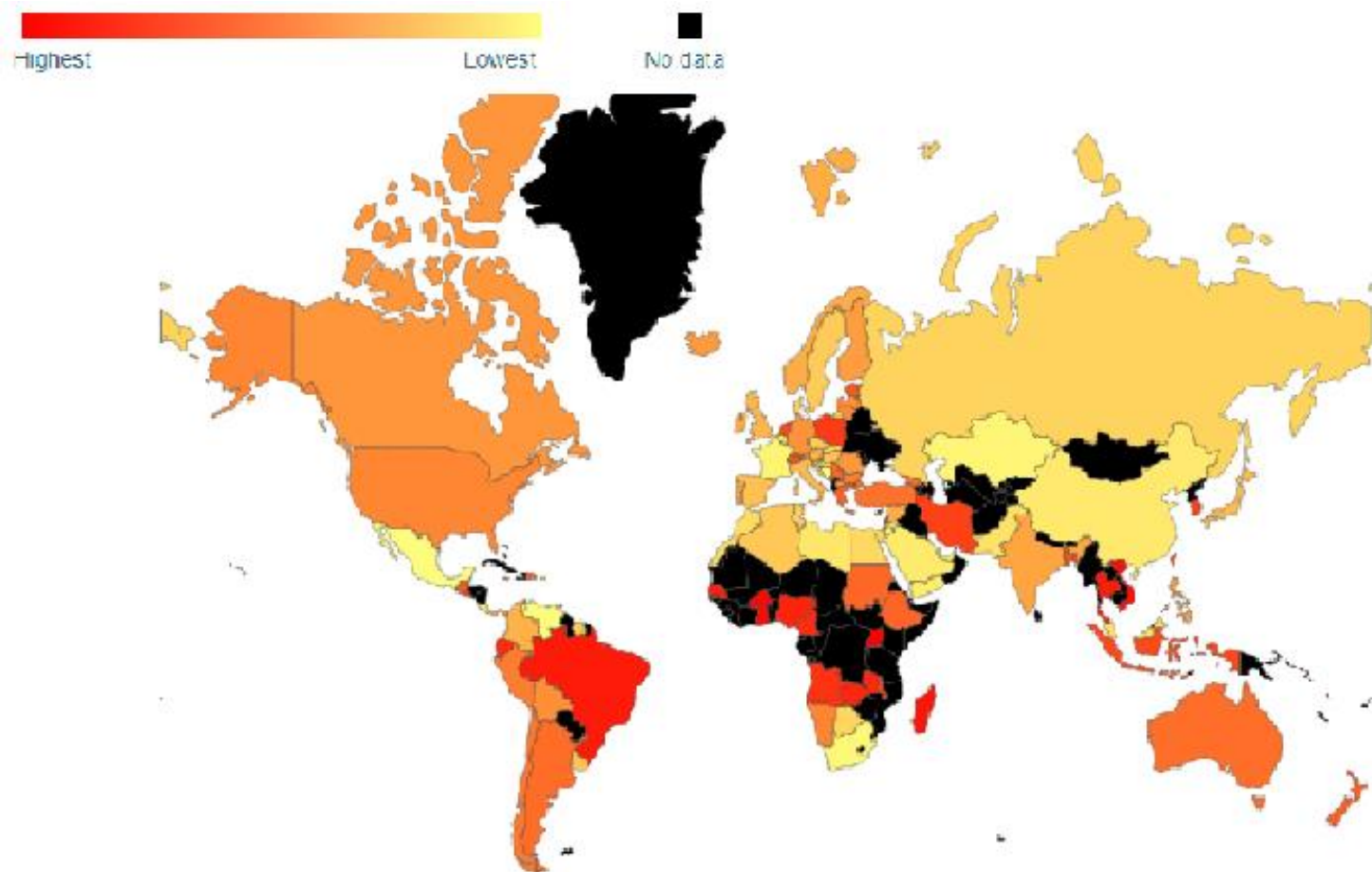
1. Zašto se vlasnike poduzeća, koji ga zatvaraju radi odlaska u mirovinu ili lošeg financijskog rezultata, prisiljava da kao likvidatori poduzeća budu prijavljeni na puno radno vrijeme s propisanom minimalnom mjesečnom osnovicom za obračun doprinosa? I još nešto, pri tome nitko ne odgovara što postupak likvidacije traje dulje od potrebnog zbog neučinkovitog pravosuđa.

2. Zašto postupak likvidacije u Hrvatskoj traje godinu dana i dulje?

Ali, možda ima nade – Vlada je na sjednici održanoj 4.4.2019. uputila u Sabor konačne prijedloge izmjena Zakona o trgovačkim društvima i Zakona o sudskom registru, kojima će se olakšati osnivanje trgovačkog društva, kao i njegovo brisanje iz sudskog registra.“

Nameće se zaključak da je u Hrvatskoj poduzeće brže i jeftinije osnovati nego likvidirati, te se osobe koje se žele prestati baviti poduzetničkom aktivnošću (ili njihovi nasljednici) u tom procesu susreću sa financijskim troškovima i kompliciranim birokratskim procesima.

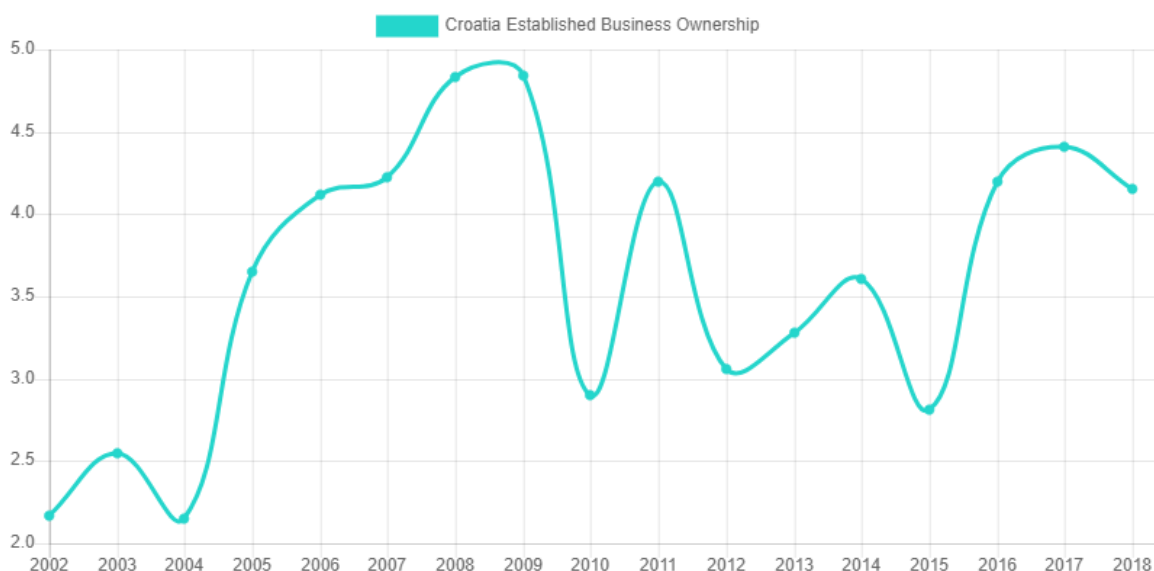
Established business ownership stopa je koja mjeri postotak odrasle populacije koji su vlasnici poduzeća koje aktivno posluje i podmiruje svoja dugovanja dulje od 42 mjeseca.

Slika 8: Established business ownership stope prema najrecentnijim podacima

Preuzeto sa web stranice GEM-a, raspoloživo na <https://www.gemconsortium.org/data>

U Hrvatskoj je ova stopa 4,13 za 2018. Što je više nego upola manje od svjetskog prosjeka-8,43. Prosjek promatranih članica EU je 6,86, od čega je najviše rezultate ostvarila Poljska (12,99), Nizozemska (11,96), Grčka (10,81) i Bugarska (8,35). Valja napomenuti da ova stopa ne uzima u obzir jesu li poduzeća u tim zemljama osnovana ili su prebačena u kasnijim fazama poslovanja (e.g. zbog nižih poreza).

Slika 9: Udio vlasnika establiranih poduzeća u Hrvatskoj

Preuzeto sa web stranice GEM-a, raspoloživo na: <https://www.gemconsortium.org/data>

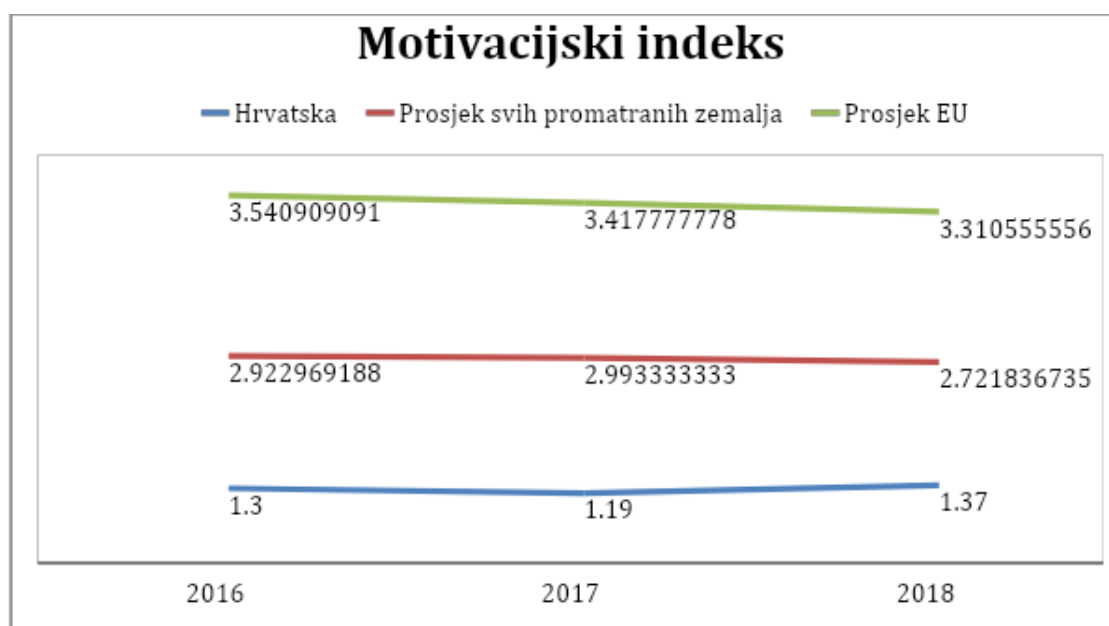
Slika prikazuje kretanje **stope posjeda establiranih poduzeća** od 2002 do 2018. U 2018 ta je stopa bila za 5,9% manja u odnosu na prethodnu godinu. Stabilan rast bez većih oscilacija nije zabilježen još od pretkriznog razdoblja kad je dosegao svoj maksimum od 4,84. Stopa od 4,15, zabilježena 2018. godine za 50,76% je manja od globalnog prosjeka promatranih zemalja za istu godinu. Ipak, valja napomenuti da se ova stopa odnosi samo na formalno gospodarstvo, odnosno registrirane poduzetničke aktivnosti, a za tranzicijske su zemlj karakteristične visoke stope neformalnog poduzetništva. Faulend i Šošić (1999.) su prema modelu Johnson, Kaufman i Schleifera (1997) tako došli do udjela neslužbenog gospodarstva u ukupnom gospodarstvu Hrvatske od čak 30% za 1994.

U poglavlju 2.3.1 već je spomenuto da poduzetnike razlikujemo i po motivu pokretanja poduzetničkog pothvata i pri tom ih dijelimo na **opportunity motivated**, poduzetnike motivirane prepoznatom prilikom, **improvement driven**, one motivirane željom za poboljšanjem i **necessity motivated** poduzetnike koji se u pothvat uključuju iz nužde. Kao što je već rečeno puno veći efekt na gospodarski rast i zaposlenje generiraju poduzetnici koji su motivirani prepoznatom prilikom

ili željom za poboljšanjem, a tome svjedoči i činjenica da je udio takvih poduzetnika u zemljama niskog dohotka 37%, u zemljama srednjeg dohotka 42%, a u zemljama visokog dohotka 51%. Postotak poduzetnika koji se u poduzetnički pothvat uključuju iz nužde tipično opada rastom stupnja razvoja zemlje. U zemljama niskog dohotka takvih je u prosjeku 35%, u zemljama srednjeg dohotka 28%, a u zemljama visokog dohotka tek 18%. U Hrvatskoj je udio ovakvih poduzetnika čak 32%, što je najgori rezultat od zemalja te razvojne skupine.

Motivacijski indeks omjer je poduzetnika koji su motivirani prilikom ili željom za poboljšanjem i onih kojih motivira nužda. *Poželjno je da ovaj pokazatelj bude što veći.*

Za Hrvatsku je taj indeks u svim promatranim razdobljima značajno manji od prosjeka EU kao i svih promatranih zemalja, no pokazuje tendenciju rasta od 2014., kada je iznosio 0,62. Hrvatska je prema ovom pokazatelju na samom začelju Europske unije. Visoki rezultati motivacijskog indeksa bilježe se u onim zemljama u kojima pojedinci vide više prilika pa su ovi rezultati konzistentni s rezultatima samoprocjene.

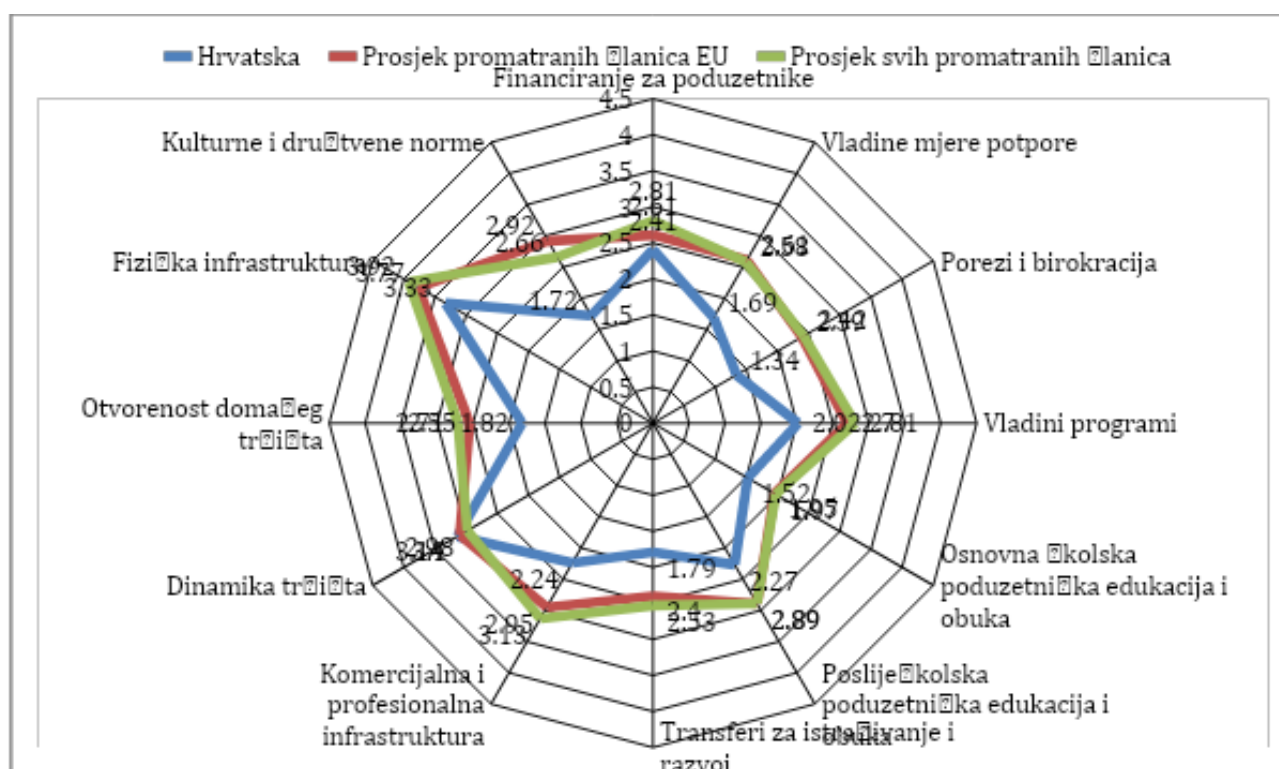
Slika 10: Motivacijski indeks u Hrvatskoj u usporedbi s prosjekom ispitanih zemalja Europske unije i globalnim prosjekom

Izrada autora prema podacima iz GEM baze

4.1.2.2. Poduzetnički okvir

Brojnim akademskim istraživanjima određeno je 12 područja koja se smatraju ključnim faktorima razvoja poduzetništva. Ipak, veza startup-ova i tih uvjeta nije tako očita (Bosma i Kelley). U gospodarstvima koja imaju naizgled loše uvjete poduzetnici mogu bilježiti odlične rezultate, oslanjajući se na poznanstva (Rehn i Taalas 2004), poslujući u području neformalnog poduzetništva (vidi poglavlje X) te posežući za koruptivnim radnjama. (poglavlje x) U ovakvim uvjetima pada moral, neka veća afirmirana poduzeća u ovakvim uvjetima mogu imati neproporcionalnu moć i utjecaj na tržištu. Srednja i mala poduzeća koja se i u lakšim uvjetima suočavaju s raznim poteškoćama i ograničenjima kakvih velika nemaju (vidi poglavlje x), u ovakvim se uvjetima dodatno potiskuju. To vodi zatamljavanju inovacija i promjena kojih su SME generatori te gušenju konkurencije i smanjenju kvalitete poduzetništva.

Kvalitetna struktura poduzetnika u gospodarstvu uključuje pojedince koji su orijentirani rastu, inovativni, globalno konkurentni i/ili posluju u naprednim sektorima (Bosma i Kelley).

Slika 11: Ocjena čimbenika poduzetničke okoline u 2018.

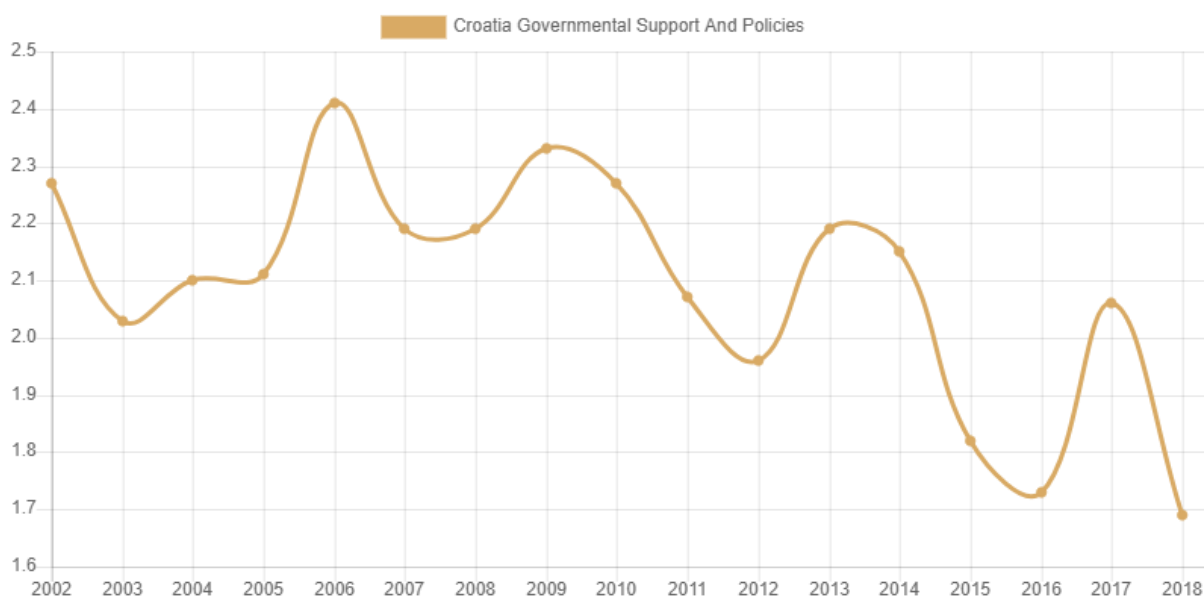
Izrada autora prema GEM podacima za 2018., raspoloživo na <https://www.gemconsortium.org/data/key-nes>

Iz grafa je vidljivo da Hrvatska iz svih područja osim *dinamike tržišta* bilježi rezultate niže od promatranih zemalja EU kao i svih promatranih zemalja u 2018., što nam govori o postojanju nepovoljne poduzetničke okoline.

Financiranje za poduzetnike izražava u kojoj se mjeri financijska sredstva za trenutne i potencijalne poduzetnike dovoljna. Do ocjene se dolazi evaluacijom pristupačnosti i funkcionalnosti tržišta kapitala i dostupnosti načina financiranja poduzetnicima. Prema izvještaju Europskog semestra za 2018. Godinu pristup malih i srednjih poduzeća

bankarskim kreditima se poboljšava, ali alternativni izvori financiranja (rizični kapital, crowdfunding) su u Hrvatskog i dalje nerazvijeni. Ocjena ovog čimbenika za Hrvatsku je 2,41, nešto manji od prosjeka svih promatranih zemalja- 2,61, te promatranih zemalja EU- 2.81.

Vladine mjere potpore čimbenik je čija ocjena godinama, uz oscilacije, opada, unatoč mjerama nametnutima od strane Europske Unije (vidi poglavlje 3.4.2)

Slika 12: Ocjena vladinih mjera potpore za Hrvatsku od 2002. do 2018.

Slika preuzeta iz baze podataka GEM-a, raspoloživo na <https://www.gemconsortium.org/data>

Poznato je da veliko **porezno i birokratsko opterećenje** djeluje nestimulirajuće na poduzetničke aktivnosti, posebice novih poslovnih pothvata. Prijedlog poreznih reformi iz 2018. godine izazvao je veliko nezadovoljstvo među poduzetnicima, posebno poduzetnicima početnicima koji nemaju stabilne prihode a nerijetko i nikakve prihode prvih nekoliko mjeseci bavljenja poduzetničkom aktivnošću. Naime prvih nekoliko mjeseci poslovanja poduzetnici se

najčešće odriču financijske dobiti u svrhu opstanka i razvoja poduzeća, a za srednja, mala i mikro poduzeća velika je nesigurnost tržišta (Levy i Powell 2005.). Usvajanjem prijedloga Zakona znatno bi se povećalo porezno opterećenje i trošak doprinosa. SME imaju već ograničena financijska sredstva (X) pa im se time dodatno onemogućuje ulaganje u rast poduzeća... Ovo je pokazalo veliku neizvjesnost poslovanja u Hrvatskoj u pogledu poreza i drugih nameta, a problem je gori time što je otežana i likvidacija poduzeća te njegova prodaja u slučaju neuspješnog poslovanja. Nakon pritiska javnosti prijedlog Zakona je povučen, a usvojen je novi, ne značajno bolji koji je na snagu stupio 1.1.2019. Ocjena Hrvatske u području porezi i birokracija za 2018. je poražavajućih 1,34 i time je najgore ocijenjen segment. Prosječna ocjena ovog segmenta svih ispitanih gospodarstava je 2,32, a ispitanih članica EU 2,42.

Vladini programi faktor su koji evaluira pružaju li javne institucije programe za poduzetnike. To uključuje potpore, inkubatore i agencije koje pomažu i savjetuju poduzetnike. Programi poduzetničke infrastrukture u RH uključuju poduzetničke centre, poduzetničke zone i poduzetničke inkubatore. Međutim, osim njihovog postojanja potrebno je uzeti u obzir i kvalitetu poduzetničkih potpornih institucija, a u Hrvatskoj je nažalost mnogo javnih institucija koje su same sebi svrha te poduzetnicima ne osiguravaju nikakve programe¹⁵ i potrebnu pomoć. Ocjena ovog faktora je 2,02 (pad od 8,6% u odnosu na 2017.), što je opet ispod globalnog (2,7) i europskog prosjeka (2,81).

Jer institucionalna podrška poduzetnicima treba biti podrška a ne mjesto za politička uhljebljivanja osoba koje ni same ne znaju što poduzetnička potporna institucija uopće treba raditi. Poduzetnički inkubatori imaju za cilj inkubirati poduzetnike i pružati stručnu i tehničku podršku sa mjerljivim učincima u broju uspješnih poduzetničkih priča koje će rezultirati novim radnim mjestima, a ne janjetinom i vatrometom. – Ivana Ninčević Lesandrić

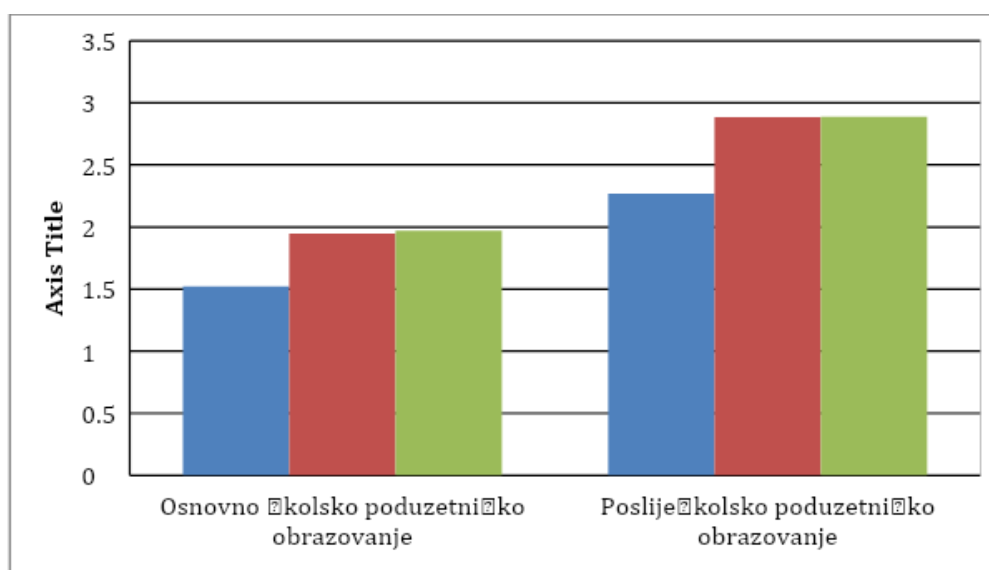
Poduzetničko obrazovanje jedna je od tri stupa Akcijskog plana Poduzetništvo 2020. Koje je Europska komisija objavila 2013. Skupina autora Aghion et al. su u istraživanju iz 2007. ustvrdili da je obrazovanje (osobito visoko obrazovanje) jedan od glavnih pokretača gospodarskog rasta razvijenih država.¹⁶ Osim toga Chetty et al. su u radu iz 2014. iskazali pozitivnu korelaciju između smanjenja socijalne nejednakosti i boljih rezultata na edukacijski

¹⁵ Što je vidljivo iz njihovih poslovnih izvješća koje su obvezni voditi prema Zakonu o računovodstvu i Zakonu o transparentnosti tokova javnih sredstava

¹⁶ Uz konkurentno tržište dobara i usluga tedinamično tržište rada

testovima. Ipak, unatoč naglašavanju važnosti, Hrvatska bilježi stalan pad u ocjeni iz područja **osnovnog školskog poduzetničkog obrazovanja**, kao i iz područja **posliješkolskog poduzetničkog obrazovanja** (vidljivo na Slici X), te je iz oba aspekta ocjenjena najgore od svih promatranih članica EU.

Investing in entrepreneurship education is one of the highest return investments Europe can make.- Komunikacija Europske komisije Europskom parlamentu

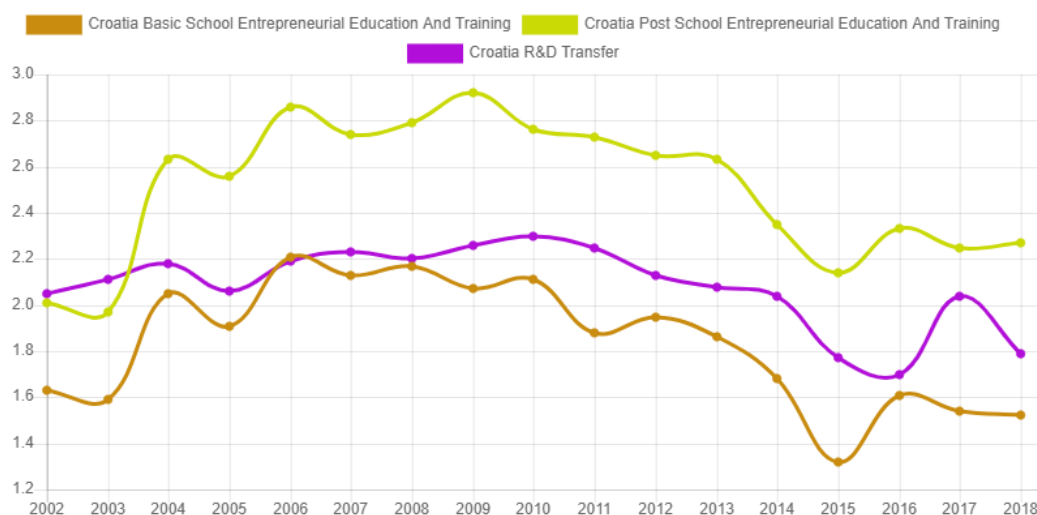
Slika 13: Poduzetničko obrazovanje u 2018. godini

Izrada autora prema podacima iz GEM baze podataka

Transferi za istraživanje i razvoj komponenta je usko vezana uz obrazovanje (posebno visoko). Iako je suradnja istraživačkog i poslovnog sektora neophodna kako bi se kroz inoviranje proizvoda povećala konkurentnost, a time i ostvarila kapitalizacija ulaganja u tehnološku opremljenost poduzeća (Singer et.al.) u Hrvatskoj je ocjena ovog aspekta još od početka sudjelovanja u GEM istraživanju pokazivala da na poduzetništvo djeluje ograničavajuće, a ne stimulirajuće. Aghion et.al. su 2009. ustanovili vezu ulaganja u visoko obrazovanje i inovacija promatrajući tri američke savezne države sličnog stupnja razvoja. Nedvojbeno je bilo da je Alabama sa najviše federalnih fondova alociranih visokom obrazovanju i istraživanju i razvoju bilježila značajno više inovacija. Veća izdvajanja za istraživanje i razvoj rezultiraju većem gospodarkog rastu (Aghion et al. 2007), povećanju količine inovacija (Aghion et al. 2009.) te smanjenju socijalne nejednakosti (Chetty et al. 2014, Aghion et al. 2015), pa su time

performanse Hrvatske u ovom području još više poražavajuće. Hrvatska je u ovom području s ocjenom 1,79 najgora rangirana zemlja EU, te sedma najgora od svih promatranih zemalja.

Važnost ulaganja u istraživanje u funkciji gospodarskog rasta i oporavka nije prepoznata od strane nijedne Hrvatske vlade, a zajedno sa obrazovanjem u padu je od 2010. (slika 14)

Slika 14: Performanse Hrvatske u području osnovnog školskog i posliješkolskog poduzetničkog obrazovanja

Izvor: GEM baza podataka, raspoloživo na <https://www.gemconsortium.org/data>

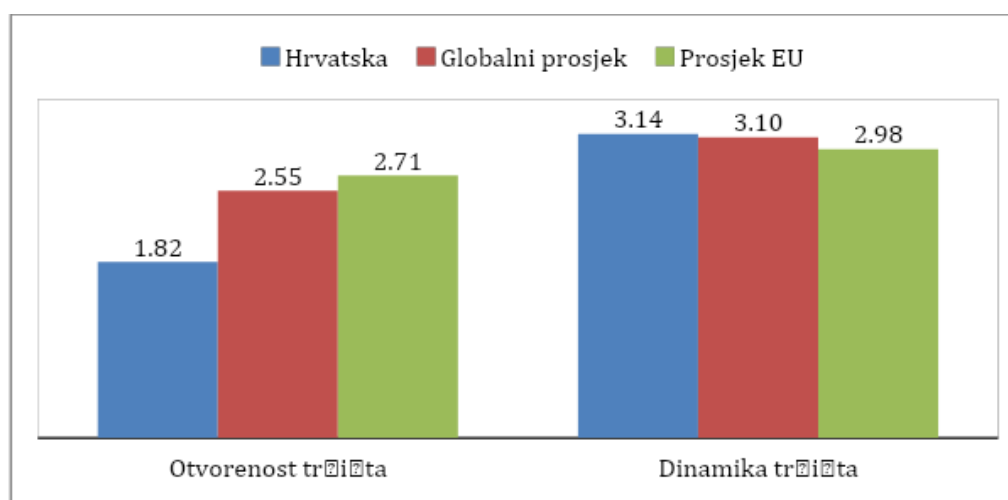
Na sugestije GEM tima stručnjaka Ministarstvo poduzetništva i obrta odgovorilo je i u svibnju 2018. je pokrenut program inovacijskih vaučera, financiran sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj.

Komercijalna i poslovna infrastruktura faktor je koji podrazumijeva ponudu i dostupnost profesionalaca i tvrtki koje pružaju usluge poduzetnicima. To uključuje odvjetnike, računovođe, konzultante i druge sofisticirane usluge. Hrvatska je i u ovom aspektu u 2018. bila na začelju EU. Sa ocjenom 2,24 bilježi dramatičan pad u odnosu na prethodne promatrane godine.

Dinamika tržišta faktor je koji analizira ima li pojedini subjekt moć utjecanja na cijene te jesu li promjene u potražnji odgovorene promjenama u ponudi i obrnuto. Iz ovoga aspekta Hrvatska bilježi ocjenu 3,14 i time je jedini u kojem je iznad prosjeka EU (3,10) i globalnog prosjeka (2,98). Međutim u pogledu **otvorenosti tržišta** je sa ocjenom 1,82 najgora u Europi i druga najgora od svih promatranih zemalja.

Iznadprosječna ocjena za dinamičnost tržišta je otvoreni poziv za pokretanje poslovnih pothvata i investiranje, čiju realizaciju otežavaju tržišne barijere i nedjelotvornost regulatornog okvira.

Singer et al.

Slika 15: Dinamičnost i otvorenost tržišta, usporedba s prosjekom promatranih zemalja

Izrada autora pema podacima GEM baze

Pristup vodi, energiji, (brzom) internetu, te prometna povezanost neophodni su uvjeti poslovanja pa iz toga proizlazi da je **fizička infrastruktura** neophodna za razvoj poduzetništva na nekom području. Hrvatska je u ovom aspektu najbolje ocjenjena (3,38), međutim ispod je Europskog (3,93) i globalnog prosjeka (3,77). U odnosu na prethodne godine Hrvatska u ovom faktoru bilježi sve lošije ocjene.

Kulturne i društvene norme komponenta su poduzetničke okoline iz koje Hrvatska iz godine u godinu bilježi najlošije ocjene (1,75u 2018.), ujedno i najlošije od svih promatranih članica EU (2,92). U Hrvatskoj ne postoji razvijena kultura poduzetništva.

Tablica 5: Postotak ispitanika koji se slažu s tvrdnjama o poduzetništvu

	Hrvatska	Prosijek EU	Rang u EU	Globalni prosjek	Globalni rang
Poduzetnici imaju visoki status	42,97	69,17	17/17	69,52	47/47
Poduzetništvo je dobar izbor karijere	62,09	59,81	7/17	62,41	27/47

Izrada autora prema podacima GEM baze

4.2. Istraživanje o lakoći poslovanja Svjetske banke

Doing business istraživanje obuhvaća detaljne i objektivne podatke poslovne regulative iz 11 područja, a obuhvaća 190 zemalja. U izvješću iz 2019. Hrvatska je imala rezultat lakoće poslovanja 71,2 od maksimalnih 100, čime se plasirala na 58 mjesto što je pad od 7 mjesta u odnosu na 2018. Podaci su prikupljeni za grad Zagreb.

Ovo istraživanje vrlo je jednostavan način mjerenja specifičnih aspekata uskog skupa pokazatelja, te ne uzima u obzir širu sliku. Neki od značajnijih aspekata koji nisu predmetom ovog istraživanja su i makroekonomsko okruženje, veličina tržišta, učestalost mita i korupcije, kvaliteta radne snage, plaćanje poreza i visina poreza, rješavanje insolventnosti... sve su to faktori značajni za poduzetničku klimu pa se ovo istraživanje ne može smatrati jednako relevantnim kao primjerice GEM.

Tablica 6: Rezultat i plasman Hrvatske iz promatranih područja, mjereno u Zagrebu

Tema	DB 2019 Plasman	DB 2019 Rezultat	DB 2018 plasman	Promjena u plasmanu (%)
Ukupno	58	71.4	71.06	0.34
Pokretanje posla	123	82.62	82.49	0.13
Dobivanje građevinskih dozvola	159	55.7	54.77	0.93
Dostupnost električne energije	61	80.5	80.43	0.07
Uknjižba vlasništva	51	74.07	73.23	0.84
Kreditiranje	85	55	55	..
Zaštita manjih ulagača	38	66.67	66.67	..
Plaćanje poreza	89	72.68	72.27	0.41
Trgovina s inozemstvom	1	100	100	..
Izvršenje ugovora	25	70.6	70.6	..
Rješavanje insolventnosti	59	56.2	55.11	1.09

Izrada autora prema podacima iz baze Svjetske banke, raspoloživo na:

<https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreconomies/croatia>

U kategoriji **trgovina s inozemstvom**, Hrvatska se plasirala na prvo mjesto od 190 promatranih ekonomija sa maksimalnim rezultatom zbog iznimno malog vremena potrebnog za uvoz i izvoz te nikakvih troškova, nedvojbeno zato jer su glavni trgovinski partneri Hrvatske zemlje EU. Ipak, valja imati na umu da se, iako unutar EU nema uvoza i izvoza u Hrvatskoj primjerice plaćaju troškovi unosa.

Globalno visoki plasman Zagrebačkog trgovačkog suda u pogledu **izvršenja ugovora** gori je od regionalnog, te prosjeka zemalja iste razvojne skupine. Kvalitetu sudskih procesa Svjetska

je banka ocjenila boljom od regionalnog prosjeka i prosjeka skupine, dok je vrijeme izvršenja značajno dulje.

Vrijeme potrebno za **rješavanje insolventnosti** znatno je dulje, a sam postupak skuplji od prosjeka regije i zemalja iz skupine.

Pokretanje poduzeća relativno je skup i dugotrajan proces u Hrvatskoj, ali jednak za žene i muškarce (što nije slučaj u svim zemljama). Plasman Hrvatske je po tom pitanju dosta loš na 123. mjestu. Međutim, da je predstavnik Hrvatske Split a ne Zagreb, plasman bi skočio za 61 mjesto, obzirom da se u Splitu i Rijeci više od polovine poduzeća osnuje putem interneta preko usluge Hitro.hr.

Dobivanje građevinskih dozvola bolja je poslovanja u Hrvatskoj i s ocjenom 55,7 na 159. je mjestu od 190 zemalja. Uz 22 postupka potrebna za izgradnju skladišta u gradu Zagrebu, te čak 46 u Splitu (21018.)¹⁷ i troškovi izgradnje su relativno visoki.

Proces **uknjižbe vlasništva** u Zagrebu traje 47 dana, u Osijeku 32, a u Splitu čak 72 dana što je značajno više od prosjeka razvijenih zemalja (21 dan). U Hrvatskoj institucije uključene u proces ne dijele podatke pa je preporuka Svjetske banke umreženje sustava, uvođenje elektroničke uknjižbe te ukidanje obveze korištenja odvjetnika/ javnog bilježnika.

Hrvatska dobar rezultat bez velikih oscilacija među gradovima ostvaruje po pitanju vremena, troška, i dostupnosti dobavljanja **električne energije**, a kod pouzdanosti ima mjesta napretku. Preporuka je također smanjiti troškove novog priključka.

Ocjena **kreditiranja** manja je od prosjeka razvijenih zemalja s ispodprosječnim indeksom jačine prava.

An economy cannot thrive without a healthy private sector. When local businesses flourish, they create jobs and generate income that can be spent and invested domestically. Any rational government that cares about the economic well-being and advancement of its constituency pays special attention to laws and regulations affecting local small and mediumsize enterprises (SMEs).

¹⁷ Prema rezultatu za dobivanje građevinskih dozvola grad Split je usporediv sa najgorih 10 država.

4.3. Istraživanje o konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma

Predmet ovog istraživanja četiri su stupa produktivnosti- **okolina, ljudski kapital, tržišta i inovacijski ekosustav**. Rezultati ovog istraživanja pokazali su jaku pozitivnu korelaciju između konkurentnosti ekonomije i dohotka. Među prvih 10 rangiranih ekonomija jedino tri nisu zemlje visokog dohotka- Malezija(25.), Kina (28.) i Tajland (38.).¹⁸Ekonomije koje imaju niske rezultate konkurentnosti za svoju skupinu dohotka teško će održati tu razinu bez poboljšanja rezultata.

Hrvatska je u 2019. sa rezultatom od 60.1 blizu prosjeka te je plasirana na 68. mjesto, za 2 gore u odnosu na 2018. Najgora je po konkurentnosti od svih država članica EU, te je rezultatom značajno ispod prosjeka zemalja iste skupine dohotka, pa je upitno koliko će ta razina dugoročno biti održiva.

Tablica 7: Ocjena stupova konkurentnosti i rang Hrvatske u 2018.

Stupovi		Rezultat	Plasman
POTICAJNA OKOLINA	Institucije	52	74/140
	Infrastruktura	77	36/140
	ICT primjena	60	53/140
	Makroekonomska		
	stabilnost	69	106/140
LJUDSKI KAPITAL	Zdravlje	86	51/140
	Vještine	63	65/140
TRŽIŠTA	Tržište dobara i usluga	56	71/140
	Tržište rada	55	96/140
	Financijska tržišta	61	62/140
	Veličina tržišta	50	78/140
INOVACIJSKI	Dinamika poslovanja	56	81/140
EKOSUSTAV	Inovacijski kapacitet	38	63/140
Ukupno		60.1	68/140

Izvor: izrada autora prema podacima Svjetskog ekonomskog foruma

¹⁸ Prema podacima Svjetske banke te zemlje imaju visoke stope rasta od 4,7%(Malezija), 6,6% (Kina) i 4,1% (Tajland)

5. ZAKLJUČAK

Poduzetništvo je kroz povijest bilo pokretač društvenog i gospodarskog razvoja, a utjecaj čimbenika iz okoline na poduzetničko ponašanje danas je prepoznat i predmetom je brojnih istraživanja. Ekosustav države koja želi držati korak sa nikad dinamičnijim svijetom treba poticati razvoj korisnih poduzetničkih aktivnosti, te bi se državna regulativa trebala svoditi na stvari značajne za boljitak zajednice (ekologija, zaštita prava radnika, potrošača, sprječavanje monopola...), dok bi se nepotrebno administrativno i porezno opterećenje poduzetnika trebalo izbjegavati, kako bi se akterima omogućilo ispoljavanje njihove glavne funkcije- stvaranje nove vrijednosti. U svijetu u kojem prirodni resursi gube na značaju država bi trebala ulagati u obrazovanje i istraživanje i razvoj, čiji je pozitivan utjecaj na gospodarski rast ali i smanjenje socijalne nejednakosti prepoznat i empirijski dokazan. Poduzetnička okolina Hrvatske istraživana je u sklopu nekih od najrelevantnijih globalnih (i europskih) istraživanja. Pokazatelji za našu zemlju jako su loši u odnosu na zemlje članice EU, te zemlje istog stupnja razvoja, a karakterizira je i silazni trend. Pritisci Europske komisije i prijedlozi svjetskih ekonomskih stručnjaka, iako su urodili plodom, nisu bili dovoljni da se u Hrvatskoj značajnije promjeni stav prema poduzetništvu, kako Vlade, tako ni društva u kojem još prevladava negativna percepcija o poduzetnicima. Dok se u jednu ruku potiču ljudi da se upuste u poduzetništvo, poslovanje im se otežava, nameti povećavaju, suradnja istraživačkog i poslovnog sektora jako slaba, a institucije su spore i neefikasne. Ipak, neka se poboljšanja uočavaju. Razvijanje poduzetničke kulture za tranzicijsku zemlju poput Hrvatske dug je proces koji zahtjeva koordinaciju brojnih faktora, a za potreban pomak bitno je prepoznati da je realan sektor izvor prihoda ne samo svojim dionicima već i i državi

LITERATURA

1. Kuvačić N.- Poduzetnička biblija, Split 2005.
2. https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship_en
3. Baumol W., *American Economic Review*, 1986, vol. 76, issue 5, 1072-85: Productivity Growth, Convergence, and Welfare: What the Long-run Data Show,
4. Shane S., 2009: Why encouraging more people to become entrepreneurs is bad public policy,
5. Haltiwanger J, Lane J., Spletzer J., 2000: Wages, Productivity, and the Dynamic Interaction of Businesses and Workers,
6. S.A.Shane, 2005.: Economic development through entrepreneurship,
7. Zahra, Shaker A. and Wright, Mike, Understanding the Social Role of Entrepreneurship (June 2016). *Journal of Management Studies*, Vol. 53, Issue 4, pp. 610-629, 2016.
8. Audretsch, David & Feldman, Maryann. (1999). Innovation in Cities: Science-based Diversity, Specialization and Localized Competition. *European Economic Review*. 43. 409-429.
9. Buble Marin, Buble Mate: Poduzetništvo, Aspira 2014.
10. „Narodne novine“, broj 111/93., 34/99., 121/99. - vjerodostojno tumačenje, 52/00. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 125/11., 152/11. - pročišćeni tekst, 111/12., 68/13. i 110/15
11. NN 40/2019 : ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA
12. Zahra, S., Pati, R. & Zhao, L. (2013). How does counterproductive entrepreneurship undermine social wealth creation?
13. Bosma N., Kelley D. (2019): Global entrepreneurship monitor, Global report 2018./2019.
14. Fournier, V. 1998. Stories of Development and Exploitation: Militant Voices in an Enterprise Culture. *Organization*, 61(1): 107–28. [[Google Scholar](#)];
15. Deutschmann, C. 2001.: Capitalism as Religion? an Unorthodox Analysis of Entrepreneurship. *European Journal of Sociology*, 44: 387–403. [[Google Scholar](#)];
16. Friman, 2001. Informal Economies, Immigrant Entrepreneurship and Drug Crime in Japan. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 27(2): 313–33.[[Taylor & Francis Online](#)] , [[Google Scholar](#)];
17. Grossman Gene M., Helpman Elhanan (1991.): Trade, knowledge spillovers, and growth

18. Rehn, A, Taalas, S. 2004. Znakomstva I Svyazi! [Acquaintances and connections]: Blat, the Soviet Union and mundane entrepreneurship. *Entrepreneurship & Regional Development* .[Taylor & Francis Online], [Web of Science ®] ,
19. Armstrong, P. 2005. *Critique of Entrepreneurship: People and Policy*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.[Crossref] , [Google Scholar];
20. Jones, C, Spicer, A. 2005. The Sublime Object of Entrepreneurship. *Organization*, 12(2): 223–46.[Crossref], [Web of Science ®] , [Google Scholar],
21. Skold, D, Rehn, A. 2007.: Makin' it, by Keeping it Real: Street Talk, Rap Music and the Forgotten Entrepreneurship from the 'hood'. *Group and Organization Management*, 32(1): 50–78.[Crossref], [Web of Science ®] , [Google Scholar];
22. Smith, R. 2007. Special Issue: Listening to the Voices from the Margins of Entrepreneurship. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 8(4): 245–50.[Crossref] , [Google Scholar];
23. Frith, K and McElwee, G. 2008. An Emergent Entrepreneur? A Story of a Drug Dealer in a Restricted Entrepreneurial Environment. *Society and Business Review*, 3(2): 270–86. [Google Scholar];
24. Bouchard M., Dion CB. 2009.: Growers and Facilitators: Probing the Role of Entrepreneurs in the Development of the Cannabis Cultivation Industry. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 22(1): 25–38.[Taylor & Francis Online] , [Google Scholar];
25. Smith, R, Christou, ML. 2009.: Extracting Value from their Environment: Some Observations on Pimping and Prostitution as Entrepreneurship. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 22(1): 69–84.[Taylor & Francis Online] , [Google Scholar];
Gottschalk and Smith 2011
26. Levy M, Powell P. (2005): Strategies for Growth in SMEs- The role of information and information systems
27. Storey D.J. (1994): Understanding the small business sector
- 28. Zakon o transparentnosti tokova javnih sredstava, pročišćeni tekst zakona, NN 72/13, 47/14**
- 29. Zakon o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18) pročišćeni tekst**
30. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions on the
31. Entrepreneurship 2020 Action Plan. Re-igniting the entrepreneurial spirit in Europe., 9.1.2013., COM(2012) 795 final

32. Communication from the Commission“Towards a job-rich recovery”, 18.4.2012, COM(2012) 173 final.
33. Aghion P, Blundell R, Griffith R, Howitt P, Prantl S: The Effects of Entry on Incumbent Innovation and Productivity, *The Review of Economics and Statistics* 2009 91:1, 20-32
34. Aghion, P., Boustan, L., Hoxby, C., & Vandenbussche, J. (2009b). The causal impact of education on economic growth: Evidence from the U.S. Mimeo Harvard.
35. Aghion, P., Akcigit, U., Bergeaud, A., Blundell, R., & Hemous, D. (2015). Innovation and top income inequality. NBER Working Papers Series n° 21247
36. Chetty, R., Hendren, N., Kline, P., & Saez, E. (2014). Where is the land of opportunity? The geography of intergenerational mobility in the United States. *Quarterly Journal of Economics*, 129(4)
37. World Bank. 2019. *Doing Business 2019 : Training for Reform*. Washington, DC
38. Subnational Doing Business: *Doing Business in the European Union 2018: Croatia, Czech Republic, Portugal and Slovakia*
39. World economic forum, Schwab K.(2018): *The Global Competitiveness Report 2018*
40. Stam E., Spiegel B.(2016.)- *Entrepreneurial ecosystems*, Utrecht school of economics

POPIS SLIKA I TABLICA

Tablica 1: Struktura poduzeća i poduzetnika prema NUTS3 regijama	11
Tablica 2: Podjela poslovnih subjekata prema veličini	14
Tablica 3: Osobna procjena ispitanika o poduzetništvu	22
Tablica 4: Razlozi prestanka bavljenja poduzetničkom aktivnošću u 2018 (%)	24
Tablica 5: Postotak ispitanika koji se slažu s tvrdnjama o poduzetništvu	34
Tablica 6: Rezultat i plasman Hrvatske iz promatranih područja, mjereno u Zagrebu	35
Tablica 7: Ocjena stupova konkurentnosti i rang Hrvatske u 2018.	37
Slika 1: Podjela trgovačkih društava	12
Slika 2: Struktura poslovnih subjekata prema ustrojbenim oblicima.....	13
Slika 3: SBA profil Hrvatske i prosjeka EU 2018.	16
Slika 4: SBA profil Hrvatske u 2015. i 2018.	18
Slika 5: Ocjena SBA performansi u 2018. i njihova godišnja stopa rasta u razdoblju od 2008.	19
Slika 6: NECI vrijednosti Hrvatske i prosjeka promatranih zemalja	21
Slika 7: Ukupna poduzetnička aktivnost u ranoj fazi (TEA)	23
Slika 8: Established business ownership stope prema najrecentnijim podacima.....	26
Slika 9: Udio vlasnika etabliranih poduzeća u Hrvatskoj	27
Slika 10: Motivacijski indeks u Hrvatskoj u usporedbi s prosjekom ispitanih zemalja Europske unije i globalnim prosjekom	28
Slika 11: Ocjena čimbenika poduzetničke okoline u 2018.	29
Slika 12: Ocjena vladinih mjera potpore za Hrvatsku od 2002. do 2008.	30
Slika 13: Poduzetničko obrazovanje u 2018. godini	32
Slika 14: Performanse Hrvatske u području osnovnog školskog i posliješkolskog poduzetničkog obrazovanja	33
Slika 15: Dinamičnost i otvorenost tržišta, usporedba s prosjekom promatranih zemalja.	34

SAŽETAK

Poduzetništvo je aktivnost nastala iz ljudske želje za poboljšanjem postojećeg stanja i djelovanjem pa je kao takva stara koliko i ljudi. Razvoj poduzetništva znači i razvoj društva, međutim kroz različita vremenska razdoblja te različite države vidljivo je da je u velikoj mjeri rezultat utjecaja okolnosti. Prema tome, za njegov adekvatan razvoj potrebno je usklađenje sustava poticajnih činitelja. Obzirom da je poduzetnička okolina zbog svoga značaja predmetom globalnih empirijskih istraživanja, moguća je usporedba Hrvatske sa ostatkom svijeta i Europske Unije, čija smo članica.

SUMMARY

Entrepreneurship as an activity developed from a human desire to improve the current state and to act upon opportunities, and it is therefore as old as the human race. Development of entrepreneurship means development of the society, however, through different time periods and different countries, it is evident that it is largely a result of circumstances. Consequently, the adjustment of the incentive factors system is necessary for its adequate development. Due to the fact that the entrepreneurial environment is the subject of global empirical research, it is possible to compare Croatia with the rest of the world and the European Union, member of which we are.